

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

એસએલપી(સી) ૧૧૯૪૫/૨૦૧૦

[૨૦૧૧] ૧૧ એસ.સી.આર. ૧

ફ્યુઅર્સ્ટ ડે લોસન લિમિટેડ.

વિ.

જિંદલ એક્સપોર્ટ્સ લિમિટેડ.

(એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૧૯૪૫/૨૦૧૦)

જુલાઈ ૮, ૨૦૧૧

[આફતાબ આલમ અને આર.એમ. લોઢા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ – કલમો ૫૦ અને ૪૯ – શું એવો હુકમ, જે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ અપીલપાત્ર ન હોય, તે છતાં વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટની સંબંધિત જોગવાઈ હેઠળ અપીલને આધીન રહેશે કે નહીં – નિર્ધારિત: નહીં. ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ જે હુકમ અપીલપાત્ર નથી, તેના વિરુદ્ધ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ચલાવી શકાશે નહીં – લેટર્સ પેટન્ટ અપીલના બહિષ્કાર અંગેનો નિષ્કર્ષ બે જુદી જુદી રીતોથી પ્રાપ્ત થયો; એક તો એમ કહેવાય કે, સૂક્ષ્મ આધાર પર, ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમો ૪૯ અને ૫૦ દ્વારા ઘડાયેલ યોજનાનું અને ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળની અપીલ બાબતની અગાઉની જોગવાઈમાં તે લાવતો મૂળભૂત ફેરફારનું પરીક્ષણ કરીને; અને બીજું, વ્યાપક આધાર પર, ૧૯૯૬ના અધિનિયમના સ્વયંમાં સ્વયંસંપૂર્ણ અને સર્વગ્રાહી સંહિતા તરીકેના સ્વરૂપ અને લક્ષણને ધ્યાનમાં લઈને – જ્યાં વિશેષ અધિનિયમ સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા નિર્ધારિત કરે છે, ત્યાં સામાન્ય કાયદાકીય પ્રક્રિયાની લાગુપાડવાની બાબત નિહિત રીતે બહિષ્કૃત ગણાશે – વિદેશી ચુકાદાઓ (માન્યતા અને અમલીકરણ) અધિનિયમ, ૧૯૬૧ – કલમ ૬ – લેટર્સ પેટન્ટ.

લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ – અધિનિયમના ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ – તેમના વચ્ચેનો ભેદ – ઠરાવ્યું કે: અધિનિયમનો ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ તેમના વિષય, હેતુ તથા અનુરૂપ યોજનામાં પરસ્પર સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે.

લવાદી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ – કલમો ૩૭ અને ૫૦ – કલમ ૩૭ હેઠળ અને કલમ ૫૦ હેઠળ અપીલની જોગવાઈ – બંને વચ્ચેનો ફરક – ઠરાવ્યું: અધિનિયમના ભાગ ૧માં આવેલી કલમ ૩૭ (જે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ને સમાનરૂપ છે) ને અધિનિયમના ભાગ ૨માં આવેલી કલમ ૫૦ સાથે સરખાવી શકાય તેવી નથી – કલમ ૩૭ અને કલમ ૫૦ સરખામણીયોગ્ય નથી, કારણ કે તે બે અલગ અલગ વૈધાનિક યોજનાઓનો ભાગ છે – અપીલની જોગવાઈ ધરાવતી કલમ ૩૭ ઘણાં વિશાળ માળખાનો ભાગ છે, જેમાં દેશીય લવાદી અને આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદી સંબંધિત કાનૂનની પૂર્ણ વ્યાપક શ્રેણીને આવરી લેતી જોગવાઈઓ છે – બીજી તરફ, કલમ ૫૦ બહુ મર્યાદિત માળખામાં અપીલની જોગવાઈ ધરાવે છે, જે માત્ર ન્યૂ યૉર્ક કન્વેન્શનના અપોર્સના અમલીકરણ સાથે સંબંધિત છે – એક અર્થમાં, બંને કલમો, ભલે દરેકમાં અપીલની જોગવાઈ હોય, છતાં જુદા જુદા અધિનિયમોના ભાગ સમાન છે.

લવાદી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ – ભાગ ૨, પ્રકરણ ૧ – ની જોગવાઈઓની, વિદેશી એવોર્સ (માન્યતા અને અમલવારી) અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓ સાથે તુલના.

હાલના કેસોના આ સમૂહમાં વિચારણા માટે ઊભો થયેલો પ્રશ્ન એ હતો કે મધ્યસ્થી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૫૦ હેઠળ અપીલપાત્ર ન હોય એવો હુકમ પણ, તેમ છતાં, વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટની સંબંધિત

જોગવાઈ હેઠળ અપીલને આધીન રહેશે કે કેમ; અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, મધ્યસ્થી અધિનિયમ એવો હુકમ વિરુદ્ધ અપીલની કલ્પના કરતો ન હોય અથવા તેની મંજૂરી આપતો ન હોય છતાં, તેનાથી વ્યથિત પક્ષકાર અધિનિયમને બાજુ પર મૂકી અને અન્ય અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લઈને તેમ છતાં પોતાનો માર્ગ મેળવી શકે કે કેમ.

એસએલપી (સી) ક્રમાંક ૩૧૦૬૮ ના ૨૦૦૯ અને એસએલપી (સી) ક્રમાંક ૪૬૪૮ ના ૨૦૧૦માંથી ઉત્પન્ન થયેલી અપીલોને નામંજૂર કરતાં અને સિવિલ અપીલ ક્રમાંક ૩૬ ના ૨૦૧૦ને મંજૂર કરતાં, અદાલતે

ધારવામાં આવ્યું: ૧. વિચારાધીન પ્રશ્નનો યોગ્ય જવાબ એ વાત પર નિર્ભર રહેશે કે આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલિયેશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ને કેવી રીતે જોવો જોઈએ. શું ૧૯૯૬ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ આર્બિટ્રેશનની કાર્યવાહીના અનુસંધાને ઊભા થતા મુદ્દાઓ, અર્બોર્ડ બનાવવાની પ્રક્રિયા અને અર્બોર્ડના અમલીકરણ માટે સંપૂર્ણ સંહિતા રચે છે? જો આ પ્રશ્નનો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો સ્પષ્ટ છે કે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારક્ષેત્ર સહિત અન્ય તમામ અધિકારક્ષેત્રો બાકાત ગણાશે. [પરિચ્છેદ ૩, ૪] [૧૧-એફ-જી; ૧૨-એ-બી]

૨.૧. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિયેશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ અમલમાં આવતાં પહેલાં, એટલે કે ૧૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૬થી અમલમાં આવવા પૂર્વે, દેશીય લવાઈ સંબંધિત કાયદો આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦માં સમાયેલો હતો, જે

પોતે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૯૯ના સ્થાને અમલમાં લાવવામાં આવ્યો હતો. આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ઉપરાંત, એ જ સ્વરૂપના બીજા બે અધિનિયમો પણ હતા. એકનું નામ આર્બિટ્રેશન (પ્રોટોકોલ એન્ડ કન્વેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૩૭ (જિનિવા કન્વેન્શન એવોર્સના અમલીકરણ માટે) હતું અને બીજાનું નામ ફોરેન એવોર્સ (રેકગ્નિશન એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ) અધિનિયમ, ૧૯૬૧ (ન્યુ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્સના અમલ માટે) હતું. ઉપરોક્ત ત્રણેય અધિનિયમોને આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ દ્વારા બદલી દેવામાં આવ્યા, જે યુનાઈટેડ નેશન્સ કમિશન ઓન ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડ લો (યુએનસિટ્રલ) મોડેલ પર આધારિત છે અને વ્યાપક રીતે “ઇન્ટરનેશનલ એમ્બર ઓફ કોમર્સના આર્બિટ્રેશનના નિયમો” સાથે સુસંગત છે. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬, જેણે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦ તેમજ ૧૯૩૭ અને ૧૯૬૧ના અધિનિયમોને રદ કર્યા છે, તે દેશીય લવાઈ, આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાઈ, વિદેશી લવાઈ એવોર્સના અમલીકરણ સંબંધિત કાયદાને એકત્રિત કરે છે અને તેમાં સુધારો કરે છે, તેમજ યુએનસિટ્રલ મોડેલ કાયદો અને નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને સમાધાન સંબંધિત કાયદાની વ્યાખ્યા કરે છે અને તે સંબંધિત તથા અનુસંગિક બાબતો માટે જોગવાઈ કરે છે.

[ફક્ટ ૪૩, ૪૪, ૪૫] [૩૧-જી-એચ; ૩૨-એ-એફ]

૨.૨. ૧૯૯૬નો અધિનિયમ એ લવાઈ અધિનિયમ, ૧૯૪૦, લવાઈ (પ્રોટોકોલ અને કન્વેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૩૭ અને વિદેશી અવોર્સ

(માન્યતા અને અમલવારી) અધિનિયમ, ૧૯૬૧નો ઢીલા સ્વરૂપે સંકલિત આપૃત્તિ છે. વાસ્તવમાં તે ત્રણ ભિન્ન અધિનિયમોને એકત્રિત કરે છે, તેમાં સુધારા કરે છે અને તેમને સાથે મૂકે છે. પરંતુ, આ ત્રણ અધિનિયમોના વિષય, હેતુ અને સ્વરૂપમાં રહેલા ભેદને ધ્યાનમાં લેતાં, તે સંબંધિત જોગવાઈઓને અલગ-અલગ રાખવામાં આવી છે. ૧૯૯૬ના અધિનિયમ પર એક સામાન્ય નજર જ પૂરતી છે એ દર્શાવવા માટે કે તેની યોજના મુજબ આ ત્રણ અધિનિયમોને લગતી જોગવાઈઓને પરસ્પર એકબીજાથી અલગ રાખવામાં આવી છે. ૧૯૯૬નો અધિનિયમ ચાર ભાગોમાં વહેંચાયેલો છે અને તેના અંતે ત્રણ અનુસૂચિઓ છે. ભાગ ૧માં દસ પ્રકરણો છે, જેમાં દેશીય લવાદ અને આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી લવાદને નિયંત્રિત કરતી જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે. ભાગ ૨માં બે પ્રકરણો છે; પ્રકરણ ૧માં ન્યુ યોર્ક કન્વેન્શન અવૉર્ડ્સને સંબંધિત જોગવાઈઓ છે અને પ્રકરણ ૨માં જીનેવા કન્વેન્શન અવૉર્ડ્સને સંબંધિત જોગવાઈઓ છે. અધિનિયમના ભાગ ૩માં સમાધાન સંબંધિત જોગવાઈઓ છે. ભાગ ૪માં પૂરક જોગવાઈઓ છે, જેમ કે વડી અદાલતને નિયમો બનાવવાની સત્તા (કલમ ૮૨), મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની જોગવાઈ (કલમ ૮૩), અને નિયમો બનાવવાની સત્તા (કલમ ૮૪). અંતે ૨૬ અને બચાવ સંબંધિત બે કલમો છે. કલમ ૮૫ ઉપરોક્ત ત્રણ અધિનિયમોને યોગ્ય બચાવ કલમના આધીન રહીને ૨૬ કરે છે અને કલમ ૮૬, અધિનિયમના પૂર્વગામી ૧૯૯૬ના ઓર્ડિનન્સ ૨૭ને, યોગ્ય બચાવ કલમના આધીન રહીને ૨૬ કરે છે. ત્રણ અનુસૂચિઓમાંથી પ્રથમ ભાગ ૨, પ્રકરણ ૧, એટલે કે ન્યુ યોર્ક કન્વેન્શન અવૉર્ડ્સ સાથે સંબંધિત છે અને બીજી

તથા ત્રીજી પ્રકરણ ૨, એટલે કે જીનેવા કન્વેન્શન અવોર્ડ્સ સાથે સંબંધિત છે.
[પરિચ્છેદ ૪૮] [૩૬-સી-એચ; ૩૭-એ]

૨.૩. ભાગ ૨ ના અધ્યાય ૧ અને ૨ ની જોગવાઈઓ વચ્ચે એક નિશ્ચિત સમાનતા છે, પરંતુ અધિનિયમનો ભાગ ૧ અધિનિયમના ભાગ ૨ ના અધ્યાય ૧ અને ૨ કરતાં અત્યંત ભિન્ન છે. આ પણ પૂરતું સમજણસર છે, કારણ કે ભાગ ૨ માત્ર વિદેશી એવોર્ડોના અમલીકરણ સાથે સંબંધિત છે (અધ્યાય ૧, ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ડો અંગે અને અધ્યાય ૨, જિનીવા કન્વેન્શન એવોર્ડો અંગે), જ્યારે અધિનિયમનો ભાગ ૧ સ્થાનિક લવાદ તથા આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદ સંબંધિત સમગ્ર કાનૂની ક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત છે. તેથી, અધિનિયમના ભાગ ૨ ના આ બન્ને અધ્યાયો કરતાં તેનું માળખું ખૂબ જ ભિન્ન અને ઘણી વધારે વ્યાપક છે. [પરા ૪૯] [૩૭-બી-સી]

૨.૪. તે પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિનિયમનો ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે અલગ છે અને તેમાં એવી જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે, જે પોતાના-પોતાના ક્ષેત્રોમાં સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરે છે. કલમ ૨ના પ્રારંભિક શબ્દો, અર્થાત્ ભાગ ૧ની વ્યાખ્યા જોગવાઈ, એ સ્પષ્ટ કરે છે કે તે કલમમાં વ્યાખ્યાયિત થયેલા શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓને આપવામાં આવેલ અર્થ માત્ર તે ભાગના હેતુસર છે. વાંધો ઉઠાવવાના અધિકારના ત્યાગ સંબંધિત કલમ ૪ પણ અધિનિયમના ભાગ ૧ સુધી જ મર્યાદિત છે. ન્યાયિક હસ્તક્ષેપના વ્યાપ સંબંધિત કલમ ૫ પણ અધિનિયમના ભાગ ૧ માટે જ નિર્ધારિત છે. “પંચાયત

કરાર"ને પૂરતી વિગત સાથે વ્યાખ્યાયિત કરતી કલમ ૭ પણ તે શબ્દનો અર્થ માત્ર અધિનિયમના ભાગ ૧ સુધી જ મર્યાદિત રાખે છે. કલમ ૮ તે સ્થિતિમાં, જ્યારે પંચાયત કરાર અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે પક્ષકારોને પંચાયત તરફ મોકલવાની ન્યાયિક સત્તાધિકારીની સત્તા સાથે સંબંધિત છે અને આ જોગવાઈ પણ માત્ર ભાગ ૧ સાથે જ સંબંધિત છે (તેને અનુરૂપ જોગવાઈઓ ભાગ ૨ના અધ્યાય ૧ અને ૨માં અનુક્રમે કલમ ૪૫ અને ૫૪માં સ્વતંત્ર રીતે કરવામાં આવી છે). ભાગ ૧ની અન્ય જોગવાઈઓ તેમના સ્વભાવજ એવા પ્રકારની છે કે ભાગ ૨ના બે અધ્યાયોને લગતા મુદ્દાઓમાં તેમનો કોઈ લાગુ પડતો ઉપયોગ થઈ શકે નહીં. એકવાર એ જોવામાં આવે કે અધિનિયમનો ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ તેમના વિષયવસ્તુ, હેતુ તથા સંબંધિત યોજનાઓની દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે, ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે એ નિષ્કર્ષ નીકળે છે કે ભાગ ૧ની કલમ ૩૭ (૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૮ને સમકક્ષ)ની તુલના અધિનિયમના ભાગ ૨ની કલમ ૫૦ સાથે થઈ શકે નહીં. આવું તેથી નથી કે, જેમ અપીલકર્તા દલીલ કરે છે, કલમ ૩૭માં કોંસમાં "અને અન્ય કોઈમાંથી નહીં" એવા શબ્દો છે, જે અધિનિયમની કલમ ૫૦માં જોવા મળતા નથી. કલમ ૩૭ અને કલમ ૫૦ની તુલના થઈ શકે તેમ નથી, કારણ કે તે બે જુદી જુદી ધારાસભ્ય યોજનાઓના ભાગ છે. અપીલ સંબંધિત જોગવાઈ ધરાવતી કલમ ૩૭ એ બહુ વિશાળ માળખાનો ભાગ છે, જેમાં દેશીય પંચાયત તથા આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારી પંચાયત સંબંધિત કાયદાના સમગ્ર વ્યાપને આવરી લેતી જોગવાઈઓ છે. બીજી તરફ, કલમ ૫૦ અપીલ સંબંધિત જોગવાઈને ઘણાં મર્યાદિત માળખામાં ધરાવે છે, જે

માત્ર ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શનના અવોર્ડ્સના અમલીકરણ સુધી જ સંબંધિત છે. એક અર્થમાં, આ બંને કલમો, ભલે બંનેમાં અપીલ સંબંધિત જોગવાઈ હોય, તેમ છતાં જુદા જુદા અધિનિયમોના ભાગ સમાન છે. [ફકરા ૫૧, ૫૨] [૩૭-જી-એચ; ૩૮-એ-જી]

૨.૫. ૧૯૯૬ના અધિનિયમના ભાગ ૨ ના અધ્યાય ૧ ની જોગવાઈઓ અને વિદેશી એવોર્ડ્સ (માન્યતા અને અમલવારી) અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓની તુલના કરવાથી જણાશે કે ૧૯૯૬ના અધિનિયમમાં કલમ ૪૪, જે વ્યાખ્યા-કલમ છે, તે પૂર્વવર્તી અધિનિયમની કલમ ૨નું શબ્દશઃ પુનરુત્પાદન છે (માત્ર કલમ ૪૪માં “અધિનિયમ” ના સ્થાને “અધ્યાય”, “અનુસૂચિ” ના સ્થાને “પ્રથમ અનુસૂચિ” અને “એવોર્ડ” શબ્દ પહેલાં “લવાઈ” શબ્દના ઉમેરા સિવાય). કલમ ૪૫ પૂર્વવર્તી અધિનિયમની કલમ ૩ને અનુરૂપ છે. કલમ ૪૬, “અધિનિયમ” ના સ્થાને “અધ્યાય” શબ્દના પ્રતિસ્થાપન સિવાય, કલમ ૪(૨)નું શબ્દશઃ પુનરુત્પાદન છે. કલમ ૪૭ લગભગ કલમ ૮નું પુનરુત્પાદન છે, માત્ર ઉપકલમ (૧) માં “અદાલત સમક્ષ” શબ્દોના ઉમેરા તથા તે કલમમાં “અદાલત”નો અર્થ શું થાય તે અંગેના સ્પષ્ટીકરણ સિવાય. કલમ ૪૮ કલમ ૭ને અનુરૂપ છે; કલમ ૪૯ કલમ ૬(૧)ને અને કલમ ૫૦ કલમ ૬(૨)ને અનુરૂપ છે. જોગવાઈઓને વધુ સુવ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામાં આવી છે તે હકીકતથી પર, એ નોંધવાનું છે કે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શનના એવોર્ડ્સના અમલને સહેલું અને ઝડપી બનાવવા સ્પષ્ટપણે

ઉદ્દેશિત છે. ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૩, જે લવાદમાં સંદર્ભિત કરવાનાં વિષયો સંબંધિત કાર્યવાહી સ્થગિત રાખવા વિષે હતી, તેની લાગુ પડતાઈ “કોઈપણ અદાલતમાં કાનૂની કાર્યવાહી” સુધી મર્યાદિત હતી અને અદાલતને પોતાની સમક્ષની કાર્યવાહી સ્થગિત ન રાખવા વધુ વ્યાપક વિવેકાધિકાર હતો. વર્તમાન અધિનિયમની કલમ ૪૫માં અનુરૂપ જોગવાઈનો વ્યાપ વધુ વિશાળ છે અને તે કોઈપણ ન્યાયિક સત્તા સમક્ષની કાર્યવાહી આવરી લે છે. વધુમાં, કલમ ૪૫ હેઠળ ન્યાયિક સત્તાને પક્ષકારોને લવાદમાં મોકલવાનો ઈનકાર કરવા માટેનું વિવેકાધિકાર વધુ સંકુચિત છે. ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૪(૧) હેઠળ, વિદેશી એવોર્ડને તેની અમલવારી માટે પ્રથમ ભારત ખાતે લવાદમાં સંદર્ભિત થયેલ બાબત પર આપવામાં આવેલ એવોર્ડ ગણવામાં આવતો હતો. વર્તમાન અધિનિયમની કલમ ૪૬ એ કલમ ૪ ની ઉપકલમ (૧) ની જોગવાઈને અનાવશ્યક બનાવે છે અને પરિણામે વિદેશી એવોર્ડ પોતાનાં જ બળ પર અમલયોગ્ય બને છે. કલમ ૪૭ લગભગ કલમ ૮નું પુનરુત્પાદન છે, માત્ર ઉપકલમ (૧) માં “અદાલત સમક્ષ” શબ્દોના ઉમેરા તથા કલમના અંતે “અદાલત”નો અર્થ શું થાય તે અંગેના સ્પષ્ટીકરણ સિવાય. કલમ ૪૮ કલમ ૬(૧)ને અને કલમ ૫૦ કલમ ૬(૨)ને અનુરૂપ છે. તેમ છતાં, વિચારાધીન પ્રશ્નનો સીધો જવાબ ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૬ અને વર્તમાન અધિનિયમની કલમ ૪૮ની તુલનાથી મળે છે. ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ, અદાલત જ્યારે આ બાબતે સંતુષ્ટ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ અધિનિયમ હેઠળ અમલયોગ્ય છે, ત્યારે તે પ્રથમ એવોર્ડને દાખલ કરવાનો હુકમ આપતી

અને ત્યારબાદ એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો આપવાની કાર્યવાહી કરતી. તે ચુકાદાથી ડિકી નિષ્પન્ન થતી, જેના વિરુદ્ધ કોઈ અપીલ ચાલતી નહોતી, સિવાય કે જ્યાં સુધી ડિકી એવોર્ડ કરતાં વધારે હોય અથવા એવોર્ડ અનુસાર ન હોય. વર્તમાન અધિનિયમની કલમ ૪૯માં મૂળભૂત ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે કે જ્યાં અદાલત સંતુષ્ટ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ અમલયોગ્ય છે, ત્યાં એ એવોર્ડ પોતે જ અદાલતની ડિકી ગણાશે. તેથી, તે માત્ર અદાલતે ચુકાદો ઉચ્ચારવાનો અને તેના આધારે ડિકી થવાની પ્રક્રિયાત્મક ઔપચારિકતા દૂર કરતી નથી, પરંતુ ડિકી એવોર્ડ કરતાં વધારે હોવાની અથવા એવોર્ડ અનુસાર ન હોવાની શક્યતા પણ સંપૂર્ણપણે દૂર કરે છે. આથી, ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૬ ની ઉપકલમ (૨) હેઠળ જે મર્યાદિત આધાર પર અપીલ ચાલતી હતી, તે આધાર પણ દૂર કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, વિદેશી એવોર્ડની અમલવારી માટે અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા હુકમ વિરુદ્ધ અપીલ માટે કોઈ અવકાશ બાકી રહેતો નથી. આ જ કારણસર કલમ ૫૦(૧)(બી) માં માત્ર કલમ ૪૮ હેઠળ વિદેશી એવોર્ડ અમલમાં મૂકવાનો ઇનકાર કરનાર હુકમ વિરુદ્ધ જ અપીલની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેમાં કોઈ શંકા રહી શકતી નથી કે કલમ ૬ હેઠળ, અત્યંત મર્યાદિત આધાર સિવાય, કલમ ૬(૧) હેઠળ અદાલત દ્વારા પસાર થયેલા ચુકાદા અને ડિકી વિરુદ્ધ, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ સહિત કોઈપણ અપીલ જાળવી શકાય તેવી નહોતી. તેથી, એવો દાવો કરવો નિર્થક રહેશે કે વર્તમાન અધિનિયમ અગાઉ જે મર્યાદિત આધારે અપીલ જાળવી શકાય તેવી હતી તે આધાર પણ દૂર કરે છે, છતાંય અધિનિયમની કલમ ૫૦ દ્વારા લાદવામાં આવેલી મર્યાદાઓ હોવા છતાં

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ચાલશે. ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમો ૪૯ અને ૫૦ની યોજના ખાસ કરીને તે મર્યાદિત આધારને પણ બહાર રાખવા માટે રચવામાં આવી છે, જેના આધારે પહેલાં ૧૯૬૧ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ અપીલની જોગવાઈ હતી. તેથી, કલમ ૫૦ દ્વારા અપીલના અપવર્જનને અધિનિયમની કલમ ૪૯ દ્વારા પૂર્વવર્તી કાયદામાં કરાયેલા સુધારાના પ્રકાશમાં સમજવાનું છે. [ફકરા ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯] [૩૯-બી-સી; ૪૮-એફ-એચ; ૪૯-એ-ઈ; ૫૦-ઈ-એચ; ૫૧-એ-બી]

૨.૬. આ મુદ્દાને જોવાનો એક બીજો દૃષ્ટિકોણ પણ છે. એવું જોવા મળે છે કે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦, તેના પ્રારંભથી લઈને ૨૦૦૪ સુધી (પી.એસ. સથપ્પનના કેસમાં) સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા તરીકે માનવામાં આવ્યો હતો. હવે, જો આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦ને સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા તરીકે માનવામાં આવ્યો હોય, તો લવાઈ સંબંધિત બાબતોમાં આર્બિટ્રેશન અને કોન્સિલિયેશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬, જે લવાઈ સંબંધિત કાયદાને એકત્રિત કરે છે, તેમાં સુધારો કરે છે અને તેને શક્ય તેટલું યુ.એન.સી.આઈ.ટી.આર.એલ. મોડેલ સાથે સુસંગત બનાવવા માટે રચિત કરે છે, તેને તો નિશ્ચિતપણે તે કરતાં પણ વધુ સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા માનવો જોઈએ. એકવાર એવું માનવામાં આવે કે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ સ્વયંસંપૂર્ણ અને સર્વગ્રાહી સંહિતા છે, ત્યારે એમ પણ માનવું જરૂરી બને છે કે તે પોતાની સાથે “નકારાત્મક અર્થઘટન એ રીતે લઈને આવે છે કે માત્ર અધિનિયમમાં જે કૃત્યોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેવા કૃત્યો

જ કરવા માન્ય છે અને જેમાં ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો નથી તેવા કૃત્યો અથવા બાબતો કરવા માન્ય નથી". અન્ય શબ્દોમાં, જ્યાં વિશેષ અધિનિયમ સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા નિર્ધારિત કરે છે ત્યાં સામાન્ય કાયદાકીય પ્રક્રિયાની લાગુ પડતાને અનુમાનિત રીતે બાકાત રાખવામાં આવે છે, એવા સામાન્ય સિદ્ધાંતોમાંથી એકના પ્રયોગથી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ બાકાત ગણાશે. [ફકરા ૬૦, ૭૨] [૫૧-સી; ૬૧-ઇ-એચ; ૬૨-એ]

ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. નિસ્સાઈ એએસબી પીટીઈ લિમિટેડ. (૧૯૯૯) ૨ એસસીસી ૫૪૧; સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાલ વિ. એમ/એસ ગૌરાંગલાલ ચેટર્જી (૧૯૯૩) ૩ એસસીસી ૧: ૧૯૯૩ (૩) એસસીઆર ૬૪૦; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. મોહિન્દ્રા સપ્લાય કો. ૧૯૬૨ (૩) એસસીઆર ૪૯૭; વિનિતા એમ. ખાનોલકર વિ. પ્રજ્ઞા એમ. પાઈ અને અન્ય. (૧૯૯૮) ૧ એસસીસી ૫૦૦: ૧૯૯૭ (૫) સપ્લ. એસસીઆર ૫૯૩; નેશનલ સિવિંગ શ્રેડ કો. લિમિટેડ વિ. જેમ્સ ચેડવિક એન્ડ બ્રધર્સ લિમિટેડ. એઆઈઆર ૧૯૫૩ એસસી ૩૫૭: ૧૯૫૩ એસસીઆર ૧૦૨૮; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય. વિ. આરાધના ટ્રેડિંગ કો. (૨૦૦૨) ૪ એસસીસી ૪૪૭: ૨૦૦૨ (૨) એસસીઆર ૮૪૭; શારદા દેવી વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૨૦૦૨) ૩ એસસીઆર ૭૦૫: ૨૦૦૨ (૨) એસસીઆર ૪૦૪; બસંત કુમાર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૧૯૯૬) ૧૧ એસસીસી ૫૪૨: ૧૯૯૬ (૬) સપ્લ. એસસીઆર ૨૩૧; સાઉથ એશિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (પી) લિમિટેડ વિ. એસ.બી. સરુપ સિંહ (૧૯૬૫) ૨

એસસીઆર ૭૫૬; સુબલ પૉલ વિ. મલિના પૉલ અને અન્ય. (૨૦૦૩) ૧૦
એસસીસી ૩૬૧: ૨૦૦૩ (૧) એસસીઆર ૧૦૯૨; પી.એસ. સથપ્પન વિ.
આંધ્રા બેંક લિમિટેડ અને અન્ય. (૨૦૦૪) ૧૧ એસસીસી ૬૭૨: ૨૦૦૪ (૫)
સપ્લ. એસસીઆર ૧૮૮; હર્શિશ ચંદર ચૌધરી વિ. કાલી સુંદરિ ડેબિયા
આઈએલઆર (૧૮૮૨) ૯ કેલ. ૪૮૨ (પીસી); રેશમ સિંહ પ્યારા સિંહ વિ.
અબ્દુલ સત્તાર (૧૯૯૬) ૧ એસસીસી ૪૯: ૧૯૯૫ (૫) સપ્લ. એસસીઆર
૪૮૩; ન્યુ કેનિલવર્થ હોટેલ (પી) લિમિટેડ વિ. ઓરિસ્સા સ્ટેટ ફાઇનાન્સ
કોર્પન. (૧૯૯૭) ૩ એસસીઆર ૪૬૨: ૧૯૯૭ (૧) એસસીઆર ૩૯૫; ચંદ્ર
કાન્તા સિંહા વિ. ઓરિએન્ટલ ઇન્શ્યોરન્સ કો. લિમિટેડ અને અન્ય. (૨૦૦૧)
૬ એસસીઆર ૧૫૮: ૨૦૦૧ (૩) એસસીઆર ૭૫૯; ગૌરી સિંહ વિ.
રામલોચન સિંહ એઆઈઆર (૩૫) ૧૯૪૮ પટણા ૪૩૦; બેક્ષી ગાઉડર વિ.
જોગ્હી ગાઉડર એઆઈઆર (૩૮) ૧૯૫૧ મદ્રાસ ૬૮૩; નરબદાબાઈ અને
અન્ય. વિ. નટવેરલાલ ચુનીલાલ ભાલકિયા અને અન્ય. એઆઈઆર ૧૯૫૩
બૉમ્બે ૩૮૬; એસ.એન. શ્રીકાન્તિયા એન્ડ કો. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને
અન્ય. એઆઈઆર ૧૯૬૭ બૉમ્બે ૩૪૭ – સંદર્ભિત.

૩. લેટર્સ પેટન્ટ અપીલના બહિષ્કાર અંગેનો નિષ્કર્ષ આ રીતે બે અલગ
અલગ માર્ગોથી પ્રાપ્ત થયો છે; એક તો એમ કહી શકાય કે સૂક્ષ્મ આધાર પર,
૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમ ૪૯ અને ૫૦ દ્વારા રચાયેલી યોજનાની તથા
૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળની અપીલ અંગેની અગાઉની

જોગવાઈમાં તે જે મૂળભૂત ફેરફાર લાવે છે તેની તપાસ કરીને, અને બીજું વ્યાપક આધાર પર, ૧૯૯૬ ના અધિનિયમનું સ્વરૂપ અને લક્ષણ સ્વયંમાં સ્વતંત્ર તથા સર્વગ્રાહી સંહિતા તરીકે ધ્યાનમાં લઈને. એ રીતે ધારવું જ જોઈએ કે લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૫૦ હેઠળ જે હુકમ અપીલપાત્ર નથી, તેવા હુકમ વિરુદ્ધ કોઈ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ થઈ શકશે નહીં. [પરા ૭૩, ૭૪] [૬૨-બી-ડી]

પ્રકરણ કાનૂન સંદર્ભ:

(૧૯૯૯) ૨ એસસીસી ૫૪૧ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. પરા ૮

૧૯૯૩ (૩) એસ.સી.આર. ૬૪૦ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો. ફરો ૯

૧૯૬૨ (૩) એસ.સી.આર. ૪૯૭ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. ફરો ૯

૧૯૯૭ (૫) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૯૩ નો સંદર્ભ લેવાયો. પરિચ્છેદ ૯

૧૯૫૩ એસ.સી.આર. ૧૦૨૮ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો. પરા ૯

૨૦૦૨ (૨) એસ.સી.આર. ૮૪૭ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ

૧૦

૨૦૦૨ (૨) એસ.સી.આર. ૪૦૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ

૧૮

૧૯૯૬ (૬) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૨૩૧ નો સંદર્ભ લેવાયો. ફકરો ૧૮

(૧૯૬૫) ૨ એસ.સી.આર. ૭૫૬ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો. પેરા ૧૮

૨૦૦૩ (૧) એસ.સી.આર. ૧૦૯૨ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ

૨૦

૨૦૦૪ (૫) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૧૮૮ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો. પરા

૨૨

આઈએલઆર (૧૮૮૨) ૯ કેલ. ૪૮૨ (પીસી) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. પેરા ૨૩

૧૯૯૫ (૫) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૪૮૩ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ ૨૬

૧૯૯૭ (૧) એસ.સી.આર. ૩૯૫ નો સંદર્ભ લેવાયો. પરિચ્છેદ ૨૬

૨૦૦૧ (૩) એસ.સી.આર. ૭૫૯ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ

૨૬

એ.આઈ.આર. (૩૮) ૧૯૫૧ મદ્રાસ ૬૮૩ નો સંદર્ભ લેવાયો. પરિચ્છેદ

૬૩

એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ બોમ્બે ૩૮૬ નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો. પરિચ્છેદ
૬૪

એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ બોમ્બે ૩૪૭ નો સંદર્ભ લેવાયો. પરા ૬૬

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : એસ.એલ.પી. (દીવાની) ક્રમાંક ૧૧૯૪૫
નું ૨૦૧૦.

નવી દિલ્હીની દિલ્હી વડી અદાલતના ઓએમપી નં. ૨૯ સન ૨૦૦૩ માં
તા. ૧૧.૧૨.૨૦૦૯ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

સાથે

એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૩૬૨૫, ૧૩૬૨૬-૧૩૬૨૯ અને
૨૨૩૧૮-૨૨૩૨૧ સન ૨૦૧૦,

સી.એ. નં. ૩૬ સન ૨૦૧૦, ૫૧૫૬ અને ૫૧૫૭ સન ૨૦૧૧.

દુષ્યંત દવે, સી.એ. સુંદરમ, મુકુલ રોહતગી, એસ.કે. બગારિયા, જયદીપ
ગુપ્તા, દેબાલ કે.આર. બેનર્જી, સંગીતા ભારતી, નિધી મિનોચા (સુબ્રમોનિયમ
પ્રસાદ માટે), નરેન્દ્ર એમ. શર્મા, રોહિણી મૂસા, અભિષેક શર્મા, ઝફર ઇનાયત,
યોગેશ વી. કોટેમથ, મલ્લિકા, જયવીર શેરગિલ, પ્રવીણ કુમાર, સિદ્ધાર્થ દવે,
વિભા દત્તા મખીજા, જેમ્ટીબેન એઓ, ઈ.સી. અગ્રવાલા, રમેશ સિંહ, એન મેથ્યુ,
સુમન જ્યોતિ ખૈતાન, ઋષિ મહેશ્વરી, અશ્વની કુમાર, શર્મિલા ઉપાધ્યાય, ગગન

ગુપ્તા, સુરેશ એ. શ્રોફ એન્ડ કો., એસ. નીતિ દિક્ષિત, દર્પણ વધવા, વિદુર ભાટિયા, પ્રદીપ મિશ્રા, રૂપા દયાલ, તાનિયા ખરે, આરાધના પાત્રા, એ.ટી. પાત્રા (ઓ.પી. ખૈતાન એન્ડ કો માટે), કુશ ચતુર્વેદી, પ્રેરણા પ્રિયદર્શિણી, પિનાકી અક્ટે, ચિરંજીવ અક્ટે, માનવ ઉજલા, બીના ગુપ્તા, જયંત કુમાર મહેતા હાજર રહેનાર પક્ષકારો તરફથી.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો દ્વારા

અફતાબ આલમ, જ.

૧. એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૩૧૦૬૮ ના ૨૦૦૯ અને એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૪૬૪૮ ના ૨૦૧૦ માં અપીલની પરવાનગી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. આ કેસોના આ સમૂહમાં અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો સામાન્ય પ્રશ્ન એ છે કે આરબિટ્રેશન અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૫૦ હેઠળ અપીલપાત્ર ન હોય એવો હુકમ, તેમ છતાં વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટની સંબંધિત જોગવાઈ હેઠળ અપીલને આધીન રહેશે કે નહીં. અન્ય શબ્દોમાં, આરબિટ્રેશન અધિનિયમ તેવા હુકમ સામે અપીલની કલ્પના કરતો ન હોય અથવા તેને અનુમતિ આપતો ન હોય છતાં, તેનાથી પીડિત પક્ષકાર અધિનિયમને બાજુ પર મૂકી અને અન્ય અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લઈને, તેમ છતાં પોતાનો માર્ગ અપનાવી શકે કે નહીં.

૩. શ્રી સી.એ. સુંદરમ, વરિષ્ઠ વકીલ, જોકે, જેમણે અપીલકર્તાઓની તરફથી દલીલોનું નેતૃત્વ કર્યું હતું, તેઓ પ્રશ્નને ભિન્ન રીતે રજૂ કરવા ઇચ્છે છે. તેઓ પૂછશે કે શું ૧૯૯૬ના અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ છે જેને સ્પષ્ટ રીતે અથવા અનુમાનિત રીતે પણ લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની વડી અદાલતની અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખતી કહી શકાય. તેઓ કહેશે કે લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની વડી અદાલતની અધિકારક્ષેત્ર એક સ્વતંત્ર અધિકારક્ષેત્ર છે અને જ્યાં સુધી હુકમ લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપીલ માટે પાત્ર ઠરે છે, ત્યાં સુધી તે હુકમ સામેની અપીલ, નિઃસંદેહ, વડી અદાલત સમક્ષ ચલાવી શકાય તેવી રહેશે.

૪. બન્ને પ્રશ્નોના સાચા જવાબનો આધાર એ બાબત પર રહેશે કે ૧૯૯૬ના અધિનિયમને કેવી રીતે જોવાનું છે. શું ૧૯૯૬ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ લવાઈ કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ, ચુકાદાપત્ર બનાવવાનું તથા તે ચુકાદાપત્રના અમલીકરણ સંબંધિત બાબતો માટે એક સંપૂર્ણ સંહિતા રચે છે? જો આ પ્રશ્નનો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો સ્પષ્ટપણે વડી અદાલતની લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારક્ષેત્ર સહિત અન્ય તમામ અધિકારક્ષેત્રો બાકાત ગણાશે; પરંતુ જો તેનો જવાબ નકારાત્મક હોય, તો નિશ્ચિતપણે શ્રી સુંદરમની દલીલ સ્વીકારવી પડશે.

૫. અત્યારે અદાલત સમક્ષ રહેલા આ સમૂહમાં મૂળ નવ કેસોનો સમાવેશ થતો હતો, જેમાંથી એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૧૬૯૦૮ ઓફ ૨૦૧૦ પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાન થવાને કારણે પૂર્ણ થયો. બાકી રહેલા આઠ કેસોમાંથી એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૧૩૬૨૫ ઓફ ૨૦૧૦ અને એસ.એલ.પી. (સી) નં.

૧૧૯૪૫ ઓફ ૨૦૧૦ અસંબંધિત છે અને ભૂલથી આ સમૂહમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે. આ બંને એસ.એલ.પી. દિલ્હી વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે આપેલા એક સામાન્ય ચુકાદા વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અરજદારોએ બે વિદેશી એવોર્ડના અમલ માટે કરેલી અરજી મંજૂર કરવામાં આવી હોવા છતાં, અરજદારોને ચૂકવવાપાત્ર એવોર્ડની રકમ ઉપર વ્યાજની ચુકવણી બાબતે હાઇકોર્ટે કોઈ હુકમ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. તેથી, આ બંને કેસોને આ સમૂહમાંથી અલગ કરવા અને અલગથી ચાલીબદ્ધ કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. આમ, છ કેસો બાકી રહે છે. સુનાવણી પૂર્ણ થતા, કેસોમાંથી એક, એટલે કે એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૩૧૦૬૭ ઓફ ૨૦૦૯, અરજદારના વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રાર્થનાને આધારે, આ સમૂહથી અલગ કરવા અને અલગથી ચાલીબદ્ધ કરવા નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, એવું જણાય છે કે આ નિર્દેશ ભૂલથી મેળવવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તે કેસ અને સમૂહનો બીજો એક કેસ, એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૩૧૦૬૮ ઓફ ૨૦૦૯, એક સામાન્ય હુકમમાંથી ઊભા થાય છે અને એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૩૧૦૬૭ ઓફ ૨૦૦૯ પણ આ ચુકાદા દ્વારા સંપૂર્ણપણે શાસિત થશે. તેમ છતાં, અલગ કરવાની દિશા પહેલેથી જ આપવામાં આવી ચૂકી છે અને તેથી તે કેસને અલગથી ચાલીબદ્ધ કરવામાં આવશે અને યોગ્ય સમયે તેનું નિરાકરણ કરવામાં આવશે. બાકી રહેલા પાંચ કેસોમાંથી ચાર દિલ્હી વડી અદાલતમાંથી અને એક કલકત્તા વડી અદાલતમાંથી આવેલો છે. એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૪૬૪૮ ઓફ ૨૦૧૦ અને એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૩૧૦૬૮ ઓફ ૨૦૧૦માં, આ કેસોના સંબંધિત

સામાવાળાઓએ તેમના પક્ષે આપવામાં આવેલા વિદેશી એવોર્ડના અમલ માટે કરેલી અરજીઓ વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે આપેલા આદેશો દ્વારા મંજૂર કરી હતી. એકલ ન્યાયાધીશના આદેશો વિરુદ્ધ, આ એસ.એલ.પી.માં અરજદારોએ વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ અપીલો દાખલ કરી હતી. બધી અપીલોને સાથે સાંભળી, ચલાવી શકાય તેવી ન હોવાનું કહીને એક સામાન્ય હુકમ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અરજદારો તેમની અપીલોની ચલાવાપાત્રતા અંગેના પ્રશ્ન પર માત્ર વિભાગીય ખંડપીઠે આપેલા હુકમ વિરુદ્ધ આ અદાલત સમક્ષ આવ્યા છે. કલકત્તા વડી અદાલતમાંથી આવેલી સિવિલ અપીલ નં. ૩૬ ઓફ ૨૦૧૦ ઉપરોક્ત દિલ્હી વડી અદાલતમાંથી આવેલી બંને એસ.એલ.પી.થી વિપરીત સ્થિતિ ધરાવે છે. આ કેસમાં, વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે આપેલા તેવા હુકમ વિરુદ્ધ, જેના દ્વારા તેમણે વિદેશી એવોર્ડના અમલ માટે રાહત મંજૂર કરી હતી, વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અપીલ સ્વીકારવામાં આવી હતી, પરંતુ ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ને ધ્યાનમાં રાખીને તેની ચલાવાપાત્રતા અંગે પ્રારંભિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. વિભાગીય ખંડપીઠે તા. મે ૮, ૨૦૦૭ના હુકમ દ્વારા અપીલ ચલાવાપાત્ર હોવાનું ઠરાવી તે પ્રારંભિક વાંધો ફગાવી દીધો હતો.

૬. વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) નં.૨૨૩૧૮-૨૨૩૨૧ માં, દિલ્હી વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલ દાવો

નામંજૂર કર્યો હતો અને સામાવાળા નં.૩-૫ દ્વારા દાખલ કરાયેલ અરજી મંજૂર કરીને પક્ષકારોને વર્ષ ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૪૫ મુજબ લવાઈ માટે મોકલ્યા હતા. ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અરજદારની અપીલ જાળવાપાત્ર ન હોવાનું કહીને નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) નં.૨૨૩૧૮-૨૨૩૨૧, બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ, ડિવિઝન બેંચ તેમજ વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશ બન્ને દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૭. વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૩૬૨૬-૧૩૬૨૯ માંનો અરજદાર, વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૩૬૨૫ તથા વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૧૯૪૫ માંનો સામાવાળા છે, અને તે અરજીઓ સમૂહથી અસંબંધિત ગણવામાં આવી છે. તેની વિરુદ્ધ બે વિદેશી પંચનિર્ણયો અમલમાં મૂકવા માટે વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે કરેલા હુકમ સામે, વર્ષ ૨૦૧૦ની એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૩૬૨૬-૧૩૬૨૯ માંના અરજદારે પ્રથમ વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, પરંતુ તે અપીલ જાળવાપાત્ર નથી એવા આધાર પર વિભાગીય ખંડપીઠ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હાલની આ એસ.એલ.પી.ઓ એકલ ન્યાયાધીશ તથા વિભાગીય ખંડપીઠ દ્વારા કરવામાં આવેલા બન્ને આદેશોને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૮. શરૂઆતમાં શ્રી સી.એ. સુન્દરમે રજૂઆત કરી કે યોગ્ય માર્ગ એ બાબતને ત્રણ ન્યાયાધીશોની વિશાળ પીઠ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાનો રહેશે. તેમણે દર્શાવ્યું કે ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રા. લિ. વિ. નિસ્સાઇ એએસબી પીટીઇ લિ., (૧૯૯૯) ૨ એસ.સી.સી. ૫૪૧ માં, આ જ પ્રશ્ન અગાઉ આ સર્વોચ્ચ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, અદાલતને તે કેસનો નિર્ણય કરવાનો અવસર મળ્યો ન હતો કારણ કે પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાન થવાને અનુસરી તે પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો. શ્રી સુન્દરમે રજૂ કર્યું કે ભલે તે કેસ હવે બાકી રહ્યો નથી, તથાપિ તેમાં ઉદ્ભવેલો મુદ્દો (જે આ કેસોના આ સમૂહમાં રહેલા મુદ્દા સમાન જ છે) હજી પણ જીવંત છે અને તેથી, ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રા. લિ. માં થયેલા સંદર્ભને અનુસરી (જે ‘રેકૉર્ડ ઑફ પ્રોસીડિંગ્સ’ના સ્વરૂપમાં હતો અને અદાલતનો હુકમ નહોતો!), આ બધા કેસો આ સર્વોચ્ચ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠ સમક્ષ સુનાવણી માટે સંદર્ભિત થવા જોઈએ. આ કેસોના સમૂહમાંથી કેટલાક કેસોમાં સામાવાળાઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દુષ્યંત દવેએ શ્રી સુન્દરમની રજૂઆતનો કડક વિરોધ કર્યો અને દલીલ કરી કે કેસોને કોઈપણ વિશાળ પીઠ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાની કોઈ જરૂર નહોતી.

૯. ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રા. લિ. માં, દિલ્લી હાઇકોર્ટે એવો અભિપ્રાય અપનાવ્યો હતો કે વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા કલમ ૪૫ હેઠળ પક્ષકારોને લવાઈ માટે મોકલવાનો ઇનકાર કરતાં કરાયેલા હુકમ વિરુદ્ધ, ૧૯૯૬

ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ કોઈ વધુ અપીલ ચાલતી નથી. વડી અદાલતના હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલ સ્પેશ્યલ લિવ પિટિશનએ, આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે નોંધ્યું હતું કે વડી અદાલત દિલ્હી વડી અદાલત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ ની કલમ ૧૦ અને દિલ્હી વડી અદાલતને લાગુ પડતી લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૦ ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહી હતી. વધુમાં એમ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે, ભલે હાઈકોર્ટે અપનાવેલો અભિપ્રાય આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠના સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ વિ. એમ/એસ ગોરંગલાલ ચેટર્જી, (૧૯૮૩) ૩ એસ.સી.સી. ૧ ના નિર્ણયથી સમર્થિત હતો, જેણે પોતાની તરફથી યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. મોહિન્દ્રા સપ્લાય કો., ૧૯૬૨ (૩) એસ.સી.આર. ૪૯૭ માં અદાલતના અગાઉના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, તેવા પ્રશ્ને અદાલતે વિનિતા એમ. ખનોળકર વિ. પ્રજ્ઞા એમ. પાઈ અને અન્ય, (૧૯૮૮) ૧ એસ.સી.સી. ૫૦૦ માં વિપરીત અભિપ્રાય અપનાવ્યો હતો. તેથી, તે પ્રશ્ન પર નિર્ણયોમાં વિસંગતિ જણાતી હતી. વિપરીત અભિપ્રાયના સમર્થનમાં, ખંડપીઠે આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા નેશનલ સિવિંગ ગ્રેડ કો. લિ. વિ. જેમ્સ ચેડવિક એન્ડ બ્રધર્સ લિ., એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૩૫૭ માં આપેલા અગાઉના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

૧૦. શ્રી દવેએ ધ્યાન દોર્યું કે વિનિતા એમ. ખાનોલકરનો નિર્ણય હોય કે નેશનલ સિવિંગ ગ્રેડ કો. લિ.નો નિર્ણય હોય, એમ પૈકી કોઈપણ નિર્ણય લવાઈ

અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ આપવામાં આવ્યો ન હતો; પહેલો નિર્ણય વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૬(૩) ના સંદર્ભમાં હતો અને બીજો ટ્રેડ માર્ક્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૦ હેઠળ હતો. તેમણે વધુમાં ૨જૂ કર્યું કે વિનિતા એમ. ખાનોલકરનાં નિર્ણયો તથા ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રા. લિ.ના સંદર્ભન પછી, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. અરાધના ટ્રેડિંગ કો., (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૭ માં, આ કેસોના આ સમૂહમાં ઊભા થયેલા એ જ પ્રશ્ન પર વિચારવાનો પ્રસંગ આવ્યો હતો, ભલે તે ૧૯૯૬ના અધિનિયમ હેઠળ નહોતો પરંતુ લવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૦ (આગળ “૧૯૪૦નો અધિનિયમ” તરીકે ઓળખાતો) ની જોગવાઈઓ હેઠળ હતો. અરાધના ટ્રેડિંગ કો.ના મામલામાં અદાલતે વિનિતા એમ. ખાનોલકર તથા નેશનલ સિવિંગ શ્રેડ કો. લિ. બંનેના નિર્ણયોની નોંધ લીધી હતી; પહેલાને તેણે અનુસર્યો નહોતો અને બીજાને જુદી જોગવાઈઓના સમૂહ હેઠળ આપવામાં આવેલ હોવાનું માનીને ભિન્ન ગણાવ્યો હતો. શ્રી દવેએ ૨જૂ કર્યું કે આ રીતે, ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રા. લિ.ના સંદર્ભનનો જે મૂળ આધાર હતો, તે હવે યથાવત્ રહ્યો નહોતો.

૧૧. બન્ને પક્ષોને સાંભળ્યા બાદ, અમારો એવો દૃષ્ટિકોણ છે કે ઉપરોક્ત નોંધાયેલ તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં ઓર્મા ઇમ્પેક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અંગે કરવામાં આવેલ સંદર્ભને બાધ્યકારક નજીર ગણાવી શકાય નહીં, ખાસ કરીને કારણ કે જે મામલો સંદર્ભ માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો તે હવે યથાવત્ રહ્યો

નથી. કોઈ પણ રીતે, અમે બન્ને પક્ષોને વિશદ રીતે સાંભળ્યા છે અને અમને એવું કોઈ યોગ્ય કારણ દેખાતું નથી કે આ મુદ્દાને વિશાળ પીઠ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવામાં આવે અને આ અદાલત દ્વારા તેનો નિર્ણય ન કરવામાં આવે. તેથી, અમે તે મુજબ આગળ વધીએ છીએ.

૧૨. લેટર્સ પેટેન્ટની સંબંધિત કલમ હેઠળ અપીલની ઉપલબ્ધતા સંબંધિત પ્રશ્ને, વિવિધ પરિસ્થિતિઓમાં અને વિવિધ અધિનિયમો હેઠળ ઉદ્ભવેલા કેસોમાં, સમયાંતરે આ અદાલતનું ધ્યાન આકર્ષ્યું છે. અહીં અમે એવા કેટલાક કેસોની નોંધ લઈએ છીએ, જે બંને પક્ષોએ અમારા ધ્યાન પર લાવ્યા હતા.

૧૩. નેશનલ સિવિંગ શ્રેડ કો. લિ., માં, આ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું હતું કે ટ્રેડ માર્ક્સ અધિનિયમની કલમ ૭૬ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવેલી અપીલમાં બોમ્બે વડી અદાલતના એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનો ચુકાદો, તે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટેન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ અપીલપાત્ર હતો. અદાલતે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટેન્ટની કલમ ૧૫નો મહત્વપૂર્ણ ભાગ અને ટ્રેડ માર્ક્સ અધિનિયમની કલમ ૭૬(૧) નો ઉલ્લેખ કરીને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

ટ્રેડ માર્ક્સ અધિનિયમ વડી અદાલતમાં તે અપીલની ભાવિ કાર્યવાહી અથવા પ્રવર્તન માટે કોઈ પ્રક્રિયા પ્રદાન કરતું નથી કે નિર્ધારિત કરતું નથી; હકીકતમાં, અધિનિયમની ધારા ૭૭ એ જોગવાઈ કરે છે કે વડી અદાલત જો ઈચ્છે તો આ બાબતમાં નિયમો બનાવી શકે. સ્પષ્ટ છે કે અપીલ વડી

અદાલતમાં પહોંચ્યા પછી તેનો નિર્ધાર તે અદાલતની પ્રથા અને પ્રક્રિયાના નિયમો અનુસાર તથા તે અદાલત જે સનદ હેઠળ રચાયેલ છે અને જે તેને તે અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરવાની રીત અને ઢબ અંગે સત્તા આપે છે, તેની જોગવાઈઓ અનુસાર થવો જોઈએ. આ નિયમ સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે કોઈ અધિનિયમ આ રીતે નિર્દેશ આપે છે કે અપીલ અગાઉથી સ્થાપિત અદાલતમાં જશે, ત્યારે તે અપીલ તે અદાલતની પ્રથા અને પ્રક્રિયા દ્વારા જ નિયમિત થવી જોઈએ.

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૧૪. પોતાના મંતવ્યને આધાર આપવા માટે (૧) નેશનલ ટેલિફોન કો. લિ. વિ./સ. પોસ્ટમાસ્ટર-જનરલ, (૧૯૧૩) એસી ૫૪૬, (૨) અકૈકપ્પા ચેટ્ટિયાર વિ./સ. ચંદ્રશેખર થેવર, એઆઈઆર ૧૯૪૮ પીસી ૧૨ અને (૩) સેકી. ઓફ સ્ટેટ ફોર ઇન્ડિયા વિ./સ. ચેલ્લિકાની રામા રાવ, એઆઈઆર ૧૯૧૬ પીસી ૨૧ માં આવેલ નિર્ણયોનો સહારો લઈને, નેશનલ સિવિંગ શ્રેડ કો. લિ. ના નિર્ણયમાં વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

વ્યાપાર ચિહ્નો અધિનિયમની કલમ ૭૬ વડી અદાલતમાં અપીલ કરવાનો અધિકાર પ્રદાન કરે છે અને તે અંગે વધુ કંઈ જ જણાવતી નથી. આવી સ્થિતિમાં, વડી અદાલત કલમ ૭૬ દ્વારા પ્રદાન કરાયેલ અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો કબજો ધરાવતી હોય, તેને તે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ એ જ રીતે કરવો રહે છે જેમ તે પોતાના અન્ય અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે; અને જ્યારે આપું

અધિકારક્ષેત્ર એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા વપરાય છે, ત્યારે વેપાર ચિહ્નો અધિનિયમમાં તેના વિરુદ્ધ કંઈ જ ન હોવાનું કારણસર, તેમનો ચુકાદો લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ અપીલપાત્ર બને છે.

૧૫. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ટ્રેડ માર્ક્સ અધિનિયમની કલમ ૭૭ની જોગવાઈઓમાં એવું કશું નથી જે વડી અદાલતને કલમ ૭૬ હેઠળની અપીલો, અન્ય બધી અપીલો જે નિયમો અનુસાર સાંભળવામાં આવે છે તે મુજબ, સાંભળવાથી અથવા ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૧૫ની કલમ ૧૦૮ હેઠળ તે અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટે એવા નિયમો ઘડવાથી, જેથી એવી અપીલો એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા અથવા વિભાગીય ખંડપીઠ દ્વારા સાંભળવામાં આવે, રોકે. અદાલતે આ રજૂઆત પણ નામંજૂર કરી કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનો ચુકાદો લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ અપીલપાત્ર નહીં બને, કારણ કે તે ભારત સરકાર અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ના અનુસંધાને આપવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૬. વિનિતા એમ. ખાનોલકર મામલે, આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની પીઠે એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે ઉપકલમ (૩) માંનો પ્રતિબંધ હોવા છતાં, વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ, તેમ છતાં, બોમ્બે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ અપીલપાત્ર રહેશે. વિનિતા એમ. ખાનોલકર મામલે, આ અદાલતે લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ વડી અદાલતની સત્તાને વડી

અદાલતની બંધારણીય સત્તાના સ્તરે ગણાવી હતી અને આગળ મુજબ નોંધ્યું હતું:

૩. હવે આ સુસ્થાપિત છે કે અપીલ અથવા પુનરીક્ષણને અવરોધતી કોઈપણ ધારાસભ્ય જોગવાઈ વડી અદાલતની બંધારણીય સત્તા પર અંકુશ મૂકી શકતી નથી. વડી અદાલત જે સર્વોપરી અધિકારપત્ર હેઠળ કાર્ય કરે છે, તેમાંથી ઉત્પન્ન થતી સત્તા પણ ત્યારે સુધી બાકાત ગણાવી શકાય નહીં, જો સુધી સંબંધિત કાયદાકીય અધિનિયમમાં લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની અપીલોને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવી ન હોય. અધિનિયમની કલમ ૬(૩) માંથી એવો કોઈ અવરોધ જણાતો નથી. સામાવાળાઓ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ માટે ગંભીરતાપૂર્વક એવો તર્ક રજૂ કરવો શક્ય નહોતો કે જો લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ નો આશ્રય લેવાય, તો હુકમ અપીલપાત્ર બનશે. પરિણામે, અમારી દૃષ્ટિએ, બોમ્બે વડી અદાલતને લાગુ પડતી લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ ની સ્પષ્ટ ભાષાના આધારે, ઉક્ત અપીલ ચલણક્ષમ હતી, કારણ કે જે હુકમ સામે અપીલ કરવામાં આવી છે તે અદાલતના મૂળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતાં વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે પસાર કર્યો હતો. માત્ર આ સંક્ષિપ્ત આધારે જ અપીલ મંજૂર કરવી આવશ્યક છે.

૧૭. ઉપર નોંધ્યું મુજબ, વિનિતા એમ. ખાનોલકરનો વિચાર પછીના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠના નિર્ણયમાં અરાધના ટ્રેડિંગ કો. માં કરવામાં આવ્યો હતો. અરાધના ટ્રેડિંગ કો. એ વિનિતા એમ. ખાનોલકરને સંપૂર્ણપણે

અસ્વીકાર કર્યો હતો એવું કહેવામાં કદાચ અતિશયોકિત થાય, પરંતુ ૧૯૪૦ ના આર્બિટ્રેશન અધિનિયમની કલમ ૩૯ ના સંદર્ભમાં તે પ્રશ્ન પર તેણે નિશ્ચિતપણે વિપરીત અભિપ્રાય અપનાવ્યો હતો.

૧૮. શાર્દા દેવી વિ./સ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૨૦૦૨) ૩ એસ.સી.સી. ૭૦૫ માં, આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આ પ્રશ્નની તપાસ કરી હતી કે જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ ની કલમ ૫૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદો અને ડિકી સામે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ગ્રાહ્ય છે કે નહીં. આ મામલો અગાઉ જે બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ સમક્ષ રજૂ થયો હતો, તેણે આ પ્રશ્ન અંગેના નિર્ણયોમાં સંઘર્ષ નોંધ્યો હતો. બલજીત સિંહ વિ./સ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા માં, અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઠરાવ્યું હતું કે જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૪ હેઠળની અપીલમાં વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા સામે કોઈ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ગ્રાહ્ય નથી, જ્યારે બસંત કુમાર વિ./સ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૧૯૯૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૪૨ માં, ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે, બલજીત સિંહના નિર્ણય પર ધ્યાન આપ્યા વિના, એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે આવી અપીલ ગ્રાહ્ય છે. તેથી, બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આ મામલો ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ સમક્ષ સુનાવણી માટે મોકલ્યો હતો. ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે બસંત કુમારમાં આપેલા નિર્ણયને સમર્થન આપ્યું હતું. તેણે નોંધ્યું હતું કે બલજીત સિંહનો નિર્ણય આ અદાલતના સાઉથ

એશિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (પી) લિ. વિ./સ. એસ.બી. સરુપ સિંહ, (૧૯૬૫) ૨ એસ.સી.આર. ૭૫૬ માં આપેલા પૂર્વવર્તી નિર્ણયના પ્રકાશમાં કરવામાં આવેલી સ્વીકારોક્તિ પર આધારિત હતો. સાઉથ એશિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝનો નિર્ણય દિલ્હી ભાડા નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૫૮ હેઠળના એક મામલામાં હતો. શાદા દેવીમાં, અદાલતે દર્શાવ્યું હતું કે સાઉથ એશિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝમાં અદાલતે દિલ્હી ભાડા નિયંત્રણ અધિનિયમની કલમો ૩૯ અને ૪૩નું પરીક્ષણ કર્યું હતું અને ઠરાવ્યું હતું કે આ બંને કલમોના સંયુક્ત વાંચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૩૯ હેઠળની અપીલમાં વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ હુકમ અંતિમ ગણવાનો છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અંતિમતાની જોગવાઈનો હેતુ વધુ કોઈ અપીલને બહાર રાખવાનો હતો. તેથી, આ નિર્ણય દિલ્હી ભાડા નિયંત્રણ અધિનિયમની કલમો ૩૯ અને ૪૩ના અર્થઘટન પર આધારિત હતો. જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૪નું દિલ્હી ભાડા નિયંત્રણ અધિનિયમની કલમો ૩૯ અને ૪૩ સાથે કોઈ સામ્ય નથી. તેથી, જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૪ હેઠળ એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા સામે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ગ્રાહ્ય છે કે નહીં તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે સાઉથ એશિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝનો નિર્ણય કોઈ પ્રાસંગિકતા ધરાવતો નહોતો. વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારક્ષેત્ર અંગે, આ અદાલતે શાદા દેવીમાં પરિષદ ૯ માં નીચે મુજબનું અવલોકન કર્યું હતું:

૯. લેટર્સ પેટન્ટ એ તે અધિકારપત્ર છે જેના આધારે વડી અદાલતની સ્થાપના થાય છે. લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ વડી અદાલતને અપાયેલી સત્તાઓ વડી અદાલતની બંધારણીય સત્તાઓ સમકક્ષ છે. તેથી, જ્યારે લેટર્સ પેટન્ટ વડી અદાલતને એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા સામે અપીલની સત્તા આપે છે, ત્યારે સંબંધિત કાયદાકીય જોગવાઈ લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની અપીલને બહાર ન કરે ત્યાં સુધી એવી અપીલ સ્વીકારવાનો અધિકાર બાકાત થતો નથી.

૧૯. જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૪નો ઉલ્લેખ કરતાં, અદાલતે નીચે મુજબ નિષ્કર્ષ આપ્યો:

૧૪. ... ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૬ એ જોગવાઈ કરે છે કે દરેક એવોર્ડ હુકમનામું ગણાશે અને દરેક એવોર્ડના આધારકારણોનું નિવેદન ચુકાદો ગણાશે. લેટર્સ પેટન્ટના બંને વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા સામે “એક અપીલ” ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ ચાલે. ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૫૪ લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની અપીલને બાકાત કરતી નથી. કલમ ૫૪ માં નોન ઓબ્સ્ટેન્ટે કલમ પછી તરત આવેલો “માત્ર” શબ્દ અપીલના મંચને સૂચવે છે. અન્ય શબ્દોમાં, તે જોગવાઈ કરે છે કે અપીલ વડી અદાલતમાં થશે અને અન્ય કોઈ અદાલતમાં નહીં, ઉદાહરણ તરીકે જિલ્લા અદાલતમાં નહીં. “એક અપીલ” શબ્દપ્રયોગ તેને વડી અદાલતમાં માત્ર એક જ અપીલ સુધી મર્યાદિત કરતો નથી. “એક અપીલ” શબ્દપ્રયોગના વ્યાપમાં લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પણ આવી જશે. ત્યારબાદ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલમાં ડિવિઝન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલ

નિર્ણય સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલને આધીન રહેશે. તેને અન્ય કોઈ રીતે વાંચવામાં આવે તો કલમ ૫૪ અને લેટર્સ પેટેન્ટની જોગવાઈ વચ્ચે અથડામણ ઊભી થાય. આ સ્થાપિત કાયદો છે કે જો અથડામણ હોય, તો જોગવાઈઓનું સુસંગત રીતે અર્થઘટન કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

૨૦. સુબલ પોલ વિ. માલિના પોલ અને અન્ય, (૨૦૦૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૩૬૧માં, આ સર્વોચ્ચ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આ પ્રશ્નનું પરીક્ષણ કર્યું હતું કે ભારતીય ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૨૫ની કલમ ૨૯૯ હેઠળ દાખલ થયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા સામે લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલ ચલાવી શકાય કે નહીં. એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા સામે લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલની જાળવણીક્ષમતા સામે દલીલ કરતાં એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પ્રોબેટ માટેની અરજી નકારવામાં આવવાથી કોઈ ડિક્રી ઉત્પન્ન થતી નહોતી. તેથી, આવા હુકમ સામેની અપીલ દિવાની કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૦૪ હેઠળની ગણાય અને પરિણામે, કલમ ૧૦૪ની ઉપકલમ (૨) હેઠળ આગળની અપીલ પ્રતિબંધિત ગણાય. આ સર્વોચ્ચ અદાલતે આ રજૂઆત સ્વીકારી નહોતી. તેણે ઠરાવ્યું કે જિલ્લા ન્યાયાધીશના હુકમ સામેની અપીલ ભારતીય ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમની કલમ ૨૯૯ હેઠળ રહેશે. સંહિતાની કલમ ૧૦૪ માત્ર વિશેષ અધિનિયમો હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ અપીલોને માન્યતા આપે છે; તે સ્વતંત્ર રીતે અપીલનો હક સર્જતી નથી. પરિણામે, તે આગળની કોઈ અપીલને પણ પ્રતિબંધિત કરતી નથી. લેટર્સ

પેટેન્ટ હેઠળની અપીલના સ્વરૂપ અંગે, સુબલ પોલના નિર્ણયમાં પરિચ્છેદ ૨૧ અને ૨૨માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૨૧. જો અધિનિયમ હેઠળ અપીલનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો હોય, તો તેની મર્યાદા પણ તેમાં જ નિર્ધારિત કરેલી હોવી આવશ્યક છે. લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ આપવામાં આવેલ અપીલના અધિકારને મર્યાદિત કહેવાઈ શકે નહીં. કોઈ કાયદામાં તે બાબતે કોઈ જોગવાઈ ન હોય ત્યારે, અપીલના અધિકાર પર મર્યાદા છે એવો નિષ્કર્ષ સહેલાઈથી કાઢી શકાય નહીં. હવે આ સદ્ભાવથી સ્થાપિત થયું છે કે માત્ર એ કારણે કે અધિનસ્ત અદાલત પોતાની વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે, ઉચ્ચ અદાલતનું અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર અપવાદિત ગણાતું નથી. જી.પી. સિંહની 'પ્રિન્સિપલ્સ ઓફ સ્ટેટ્યુટરી ઇન્ટરપ્રિટેશન' માં જણાવાયું છે:

ઉચ્ચ અદાલતોની અપીલીય તથા પુનરીક્ષણ અધિકારિતા માત્ર એટલા કારણે અપવર્જિત ગણાતી નથી કે અધિનસ્ત અદાલત વિશેષ અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરે છે. તેનું કારણ એ છે કે, જ્યારે કોઈ વિશેષ અધિનિયમ તે અધિનિયમ હેઠળ શાસિત બાબતો અંગે, પર્સોના ડિઝાઈનેટાથી ભિન્ન રીતે, કોઈ સ્થાપિત અદાલતને કોઈ મર્યાદાકારક શબ્દો વિના અધિકારિતા અર્પે છે, ત્યારે તે અદાલતની પ્રક્રિયાનો સામાન્ય અનુસંગ, જેમાં તેના નિર્ણય સામે અપીલ અથવા પુનરીક્ષણનો કોઈ સામાન્ય હક પણ સમાવેશ પામે છે, લાગુ પડે છે.

૨૨. પરંતુ ઉપરોક્ત નિયમનો એક અપવાદ એવો છે કે જ્યાં વિશેષ અધિનિયમ સ્વયંસંપૂર્ણ સંહિતા નિર્ધારિત કરે છે, ત્યાં સામાન્ય કાયદાની પ્રક્રિયાની લાગુ પડતાને નિહિત રીતે બાકાત માનવામાં આવશે. [જુઓ ઉપાધ્યાય હરગોવિંદ દેવશંકર વિ. ધીરેન્દ્રસિંહ વીરભદ્રસિંહજી સોલંકી (૧૯૮૮) ૨ એસ.સી.સી. ૧]"

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૨૧. ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૩૨ માં, આ અદાલતે વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૩૨. લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ સંબંધિત પ્રશ્ન નક્કી કરતી વખતે, અદાલતે એ જોવાનું આવશ્યક છે કે જેના વિરુદ્ધ અપીલ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે તે હુકમ તેના અર્થક્ષેત્રમાં ચુકાદો છે કે નહીં. એકવાર એવું ઠરે કે હુકમના સ્વરૂપની પરવા કર્યા વિના, એટલે કે તે આંતરિમ હોય કે અંતિમ, ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છે, તો લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ આકર્ષિત થશે.

૨૨. પી.એસ. સથપ્પન વિ./એસ. આંધ્રા બેંક લિ. તથા અન્ય, (૨૦૦૪) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૭૨ માં, આ અદાલતની બંધારણીય પીઠે ફરી એકવાર વડી અદાલતની લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારક્ષેત્રની પ્રકૃતિ તથા કયા સંજોગોમાં તે ઉપલબ્ધ રહેશે અને કયા સંજોગોમાં તે બાકાત થશે, તેનો વ્યાપકપણે વિચાર કર્યો હતો. બંધારણીય પીઠને જે પ્રશ્ન સંદર્ભિત કરવામાં

આવ્યો હતો તે એવો હતો: “સિવિલ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૦૪(૨) (આગળ “સી.પી.સી.” તરીકે ઉલ્લેખિત)ની જોગવાઈઓનો લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ (મદ્રાસ વડી અદાલતના)ની સરખામણીએ શું પ્રભાવ પડશે?” અદાલતી હરાજી-વેચાણ ૨૬ કરવા માટેની અરજી અમલ અદાલતે નામંજૂર કરી હતી. તે હુકમ વિરુદ્ધ અપીલ વડી અદાલતમાં કરવામાં આવી અને તે એકલ ન્યાયાધીશે નામંજૂર કરી હતી. એકલ ન્યાયાધીશના હુકમ વિરુદ્ધ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અપીલની ગ્રાહ્યતા અંગેનો પ્રશ્ન વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠ દ્વારા વિચારવામાં આવ્યો હતો અને સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૨)ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લઈને ડિવિઝન બેંચ સમક્ષની આંતરિક અદાલતી અપીલ ગ્રાહ્ય નથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમ છતાં, આ અદાલતની બંધારણીય પીઠે વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠના નિર્ણયને પલટ્યો હતો અને ૩:૨ ની બહુમતીથી એવું ઠરાવ્યું હતું કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ સંપૂર્ણપણે ગ્રાહ્ય હતી.

૨૩. પી.એસ. સથપ્પન હકીકતમાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૦૪ અને વડી અદાલતની લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારિતાના પરસ્પર સંબંધ અંગેનું એક અધિકૃત નિર્ણય છે. બહુમતીના ચુકાદામાં આ મુદ્દાની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિમાં જઈને સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૮૭૭ અને ૧૮૮૨ ના સિવિલ પ્રોસિજર કોડ્સ હેઠળ, કલમ ૫૮૮ અંતર્ગત પસાર કરાયેલા આદેશોને લાગતી અંતિમતા (જે હાલના કોડની કલમ ૧૦૪ ને અનુરૂપ છે) કોઈપણ વધુ અપીલોને, જેમાં લેટર્સ

પેટન્ટ અપીલનો પણ સમાવેશ થાય છે, અટકાવે છે કે નહીં, તે મુદ્દે વિવિધ વડી અદાલતોમાં મતભેદ હતો. ત્યારબાદ આ પ્રશ્ન હરીશ ચંદર ચૌધરી વિ./કાળી સુંદરિ દેબિયા, આઈ.એલ.આર. (૧૮૮૨) ૯ કેલ. ૪૮૨ (પી.સી.) ના કેસમાં પ્રિવી કાઉન્સિલ સમક્ષ આવ્યો. પરંતુ પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણયે મુદ્દો નિશ્ચિત કરવાની બદલે દેશમાં વિવિધ વડી અદાલતો દ્વારા વધુ પરસ્પરવિરોધી નિર્ણયો ઉદ્ભવ્યા. બોમ્બે, કલકત્તા અને મદ્રાસ વડી અદાલતોએ ઠરાવ્યું કે કલમ ૫૮૮ લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ આપવામાં આવેલ અપીલના હક્કને દૂર કરતી નથી. બીજી તરફ, અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે ભિન્ન અભિપ્રાય અપનાવીને ઠરાવ્યું કે કોડની કલમ ૫૮૮ હેઠળ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ અવરોધિત છે. આ પ્રકારના અભિપ્રાયોના વિરોધાભાસને ધ્યાનમાં રાખીને વિધાનમંડળે હસ્તક્ષેપ કર્યો અને કાનૂનમાં સુધારો કર્યો. તેણે કોડમાં કલમ ૪ અને કલમ ૧૦૪ સામેલ કરી. આ રીતે વિવાદને ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂકી, અદાલતે કોડની કલમો ૪ અને ૧૦૪ નો ઉલ્લેખ કર્યો અને ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૬ માં નીચે મુજબનું અવલોકન કર્યું:

આ બાબત તરત જ નોંધવાની છે કે હવે વિધાનમંડળે જોગવાઈ કરી છે કે ખાસ કરીને બાકાત ન રાખવામાં આવે ત્યાં સુધી આ સંહિતાની જોગવાઈઓ કોઈ વિશેષ કાયદાને અસર કરશે નહીં અથવા મર્યાદિત કરશે નહીં. વિધાનમંડળે સાથે સાથે, કલમ ૧૦૪(૧) માં, "હાલ અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા" હેઠળની અપીલોને પણ જાળવી રાખી છે. તેમાં લેટર્સ પેટન્ટ અપીલોનો પણ સમાવેશ થશે.

(ભાર આપવામાં આવ્યો)

૨૪. ઉપરોક્ત વાત ખરેખર પી.એસ. સથપ્પનના નિર્ણયનું મૂળ તત્ત્વ છે અને ચુકાદાનો બાકીનો ભાગ માત્ર આ મુદ્દાનું સ્પષ્ટીકરણ જ છે.

૨૫. પી. એસ. સથપ્પન માં સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય પીઠે મોહીન્દ્રા સપ્લાય કો. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અદાલતના ચાર ન્યાયાધીશોની પીઠ દ્વારા આપવામાં આવેલા ૧૯૬૨ ના નિર્ણયનો કેટલીક વિગતવાર રીતે વિચાર કર્યો હતો, જેમાં સંહિતાની કલમ ૧૦૪ નો વિધાનિક ઇતિહાસ વિગતવાર અનુસરવામાં આવ્યો હતો અને તે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૪ માં રહેલી બચાવ જોગવાઈ અને કલમ ૧૦૪ ની સ્પષ્ટ ભાષા, જે તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ અન્ય કાયદા હેઠળ પ્રદાન થયેલી અપીલને બચાવે છે, તેના આધારે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ સંહિતાની કલમ ૧૦૪ ની ઉપકલમ (૨) માં રહેલા પ્રતિબંધથી પ્રભાવિત થતી નહોતી. [પરંતુ, મોહીન્દ્રા સપ્લાય કો. નો કેસ ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ હેઠળનો હતો, જેમાં સંહિતાની કલમ ૪ જેવી કોઈ જોગવાઈ નહોતી અને તેથી, તે કેસમાં અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૩૯ ની ઉપકલમ (૧) હેઠળ પસાર કરાયેલા હુકમને ઉપકલમ (૨) દ્વારા અપાયેલ અંતિમતા લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ સહિત કોઈપણ વધુ અપીલને અવરોધે છે.]

૨૬. પી.એસ. સથપ્પન મામલે, અગાઉના અનેક નિર્ણયોના વિચારણા પર, બંધારણીય ખંડપીઠે એવો નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે ૧૯૯૬ સુધી, તમામ

અદાલતોનો સર્વસંમતિનો અભિપ્રાય એવો હતો કે સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૧) દ્વારા લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલોને સ્પષ્ટપણે બચાવ આપવામાં આવ્યો હતો અને કલમ ૧૦૪(૨) હેઠળનો પ્રતિબંધ લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલો પર લાગુ પડતો ન હતો. તે બાદ, સ્વીકારાયેલા ન્યાયિક અભિપ્રાયથી વિપરીત એવા બે નિર્ણય આવ્યા હતા, જેમાં એક આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા રેશમ સિંહ પ્યારા સિંહ વિ. અબ્દુલ સત્તાર, (૧૯૯૬) ૧ એસ.સી.સી. ૪૯ માં અને બીજો આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા ન્યૂ કેનિલવર્થ હોટેલ (પી) લિ. વિ. ઓરિસા સ્ટેટ ફાઇનાન્સ કોર્પન., (૧૯૯૭) ૩ એસ.સી.સી. ૪૬૨ માં આપવામાં આવ્યો હતો. પી.એસ. સથપ્પનએ આ બંને નિર્ણયો નામંજૂર કર્યા અને જાહેર કર્યું કે રેશમ સિંહ પ્યારા સિંહ અને ન્યૂ કેનિલવર્થ હોટેલ (પી) લિ. દ્વારા ખોટો કાનૂની સિદ્ધાંત પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે આગળ એ પણ દર્શાવ્યું કે ઉપરોક્ત બે નિર્ણયો પછી પણ આ અદાલત સતત એવું માનતી રહી હતી કે લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલ સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૨)ના પ્રતિબંધથી પ્રભાવિત થતી નથી. આ સંદર્ભમાં, તેણે વિનિતા એમ. ખનોળકર (ઉપરોક્ત), સ્પેસિફિક રિલીફ અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ, ચંદ્ર કાંતા સિન્હા વિ. ઓરિએન્ટલ ઇન્શ્યોરન્સ કો. લિ. અને અન્ય, (૨૦૦૧) ૬ એસ.સી.સી. ૧૫૮, મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૪૦ હેઠળ, શારદા દેવી (ઉપરોક્ત), જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૫૪ હેઠળ અને સુબલ પોલ (ઉપરોક્ત), ભારતીય ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૨૫ની કલમ ૨૯૯ હેઠળ, નો ઉલ્લેખ કરીને આ નિષ્કર્ષે આવી હતી કે

ન્યાયિક અભિપ્રાયની સર્વસંમતિ એવી રહી છે કે સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૧) લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલને સ્પષ્ટપણે બચાવે છે અને સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૨) હેઠળનો પ્રતિબંધ લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલો પર લાગુ પડતો નથી. ચુકાદાના પરિણેદ ૨૨ માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૨૨.... એવો અભિપ્રાય રહ્યો છે કે લેટર્સ પેટેન્ટ હેઠળની અપીલને અનુમાનથી નિષ્કાસિત કરી શકાતી નથી, પરંતુ યોગ્ય કાયદેસરની જોગવાઈમાં સ્પષ્ટ ઉપબંધ દ્વારા લેટર્સ પેટેન્ટ હેઠળની અપીલનો અધિકાર હટાવી શકાય છે. આવી સ્પષ્ટ જોગવાઈમાં "લેટર્સ પેટેન્ટ" શબ્દનો ઉલ્લેખ કરવો અથવા તેનો ઉપયોગ કરવો આવશ્યક નથી, પરંતુ જો જોગવાઈનું વાચન કરતાં સ્પષ્ટ થાય કે ત્યારપછીની તમામ વધુ અપીલો પ્રતિબંધિત છે, તો લેટર્સ પેટેન્ટ હેઠળની અપીલ પણ પ્રતિબંધિત ગણાશે.

૨૭. વધુમાં, કલમ ૧૦૪(૨) ની બે ઉપકલમોનું અને સી.પી.સી. ની કલમ ૪ સાથે મળીને વિશ્લેષણ કરતાં, આ અદાલતે ચુકાદાના પરિણેદ ૩૦ માં નીચે મુજબ નોંધ્યું હતું:

૩૦.... કલમ ૧૦૪ ને સમગ્રરૂપે અને સુસંગત રીતે વાંચવી આવશ્યક છે. જો ઉપકલમ (૧) માં વિશેષરૂપે જે સાચવી રાખવામાં આવ્યું છે તેને બહાર રાખવાનો હેતુ હોત, તો તે માટે વિશિષ્ટ અપવર્જન હોવું જરૂરી હતું. આ પ્રકારનું સામાન્ય અપવર્જન પૂરતું ગણાઈ શકે નહીં. અમે એવું કહી રહ્યા નથી કે સામાન્ય અપવર્જન ક્યારેય લેટર્સ પેટેન્ટ અપીલને બાકાત કરી શકે નહીં. તેમ છતાં, જ્યારે

કલમ ૧૦૪(૧) વિશેષરૂપે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને સાચવી રાખે છે, ત્યારે આવી અપીલને બાકાત કરવાની એકમાત્ર રીત એ જ હોઈ શકે કે કલમ ૧૦૪(૨) માં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોય કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પણ પ્રતિબંધિત છે.

૨૮. શ્રી સુંદરમે આ નિર્ણય પર ભારે નિર્ભરતા દર્શાવી.

૨૯. અત્યાર સુધી નોંધાયેલા નિર્ણયો કેટલાક વ્યાપક સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કરે છે, જેને નીચે મુજબ રજૂ કરી શકાય:

૧. સામાન્ય રીતે, એકવાર અપીલ વડી અદાલતમાં પહોંચે પછી, તેનું નિર્ધારણ વડી અદાલતની પ્રથા અને પ્રક્રિયાના નિયમો અનુસાર તથા તે ચાર્ટરની જોગવાઈઓ મુજબ કરવાનું રહે છે, જેના હેઠળ વડી અદાલતની રચના કરવામાં આવી છે અને જે તેને તે સત્તાના ઉપયોગની પદ્ધતિ અને રીત-રિવાજ સંબંધિત સત્તા પ્રદાન કરે છે.

૨. જ્યારે કોઈ વિધાન માત્ર એટલું નિર્દેશ કરે છે કે અપીલ અગાઉથી સ્થાપિત અદાલતમાં થશે, ત્યારે આવી અપીલ તે અદાલતની પ્રથા અને પ્રક્રિયા દ્વારા નિયમિત થવી આવશ્યક છે.

૩. વડી અદાલતને તેની આંતરિક-અદાલતી અપીલ સંબંધિત અધિકારિતા તે ચાર્ટર પરથી પ્રાપ્ત થાય છે જેના દ્વારા તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી અને લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળની તેની સત્તાઓને ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા

એક્ટ, ૧૯૧૫ ની કલમ ૧૦૮, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૩૫ ની કલમ ૨૨૩ અને અંતે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૫ દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવી હતી અને જાળવી રાખવામાં આવી હતી. તેથી, કોઈ વિશેષ અધિનિયમ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે અથવા આવશ્યક અભિપ્રાયથી એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, વડી અદાલતને તેની લેટર્સ પેટન્ટ સંબંધિત અધિકારિતાથી વંચિત કરી શકાય નહીં.

૪. જો એકલ ન્યાયાધીશનું ઉચ્ચારણ "ચુકાદા" તરીકે પાત્ર ઠરે, તો કોઈ અધિનિયમ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે અથવા આવશ્યક અર્થઘટન દ્વારા સર્જાયેલ પ્રતિબંધના અભાવે, તે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટની સંબંધિત કલમ હેઠળ અપીલપાત્ર રહેશે.

૫. કારણ કે સી.પી.સી.ની કલમ ૧૦૪(૧) વિશિષ્ટ રીતે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને યથાવત્ રાખે છે, તેથી તેને માત્ર કલમ ૧૦૪(૨)માં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ દ્વારા જ અપવર્જિત કરી શકાય. કલમ ૧૦૪(૨)માં કોઈપણ સ્પષ્ટ ઉલ્લેખના અભાવે, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલની ગ્રાહ્યતા કલમ ૧૦૪(૧)ના બળે યથાવત્ રહે છે.

૬. કોઈ અધિનિયમમાં કોઈ જોગવાઈના અભાવે અપીલના અધિકારની મર્યાદા સહેલાઈથી અનુમાનિત કરી શકાય નહીં. માત્ર એટલા માટે કે અધિનસ્ત અદાલત પોતાની વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે, તે કારણે ઉચ્ચતર અદાલતના અપીલી અધિકારક્ષેત્રને બાકાત માનવામાં આવી શકતું નથી.

૭. ઉપરોક્ત નિયમનો અપવાદ તેવા પ્રસંગે થાય છે, જ્યારે વિશેષ અધિનિયમ પોતામાં પૂર્ણ સ્વતંત્ર સંહિતા નિર્ધારિત કરે છે અને એવી સ્થિતિમાં સામાન્ય કાનૂની પ્રક્રિયાનું લાગુ પડવું અનુમાનિત રીતે બાકાત ગણાશે. સ્પષ્ટ જોગવાઈમાં “લેટર્સ પેટન્ટ” નો ઉલ્લેખ કરવો અથવા તે શબ્દપ્રયોગ કરવો આવશ્યક નથી, પરંતુ જો જોગવાઈના વાંચનથી સ્પષ્ટ થાય કે આગળની બધી અપીલો અવરોધિત છે, તો લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પણ અવરોધિત ગણાશે.

૩૦. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, આ સર્વસામાન્ય સિદ્ધાંતો નાગરિક કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૦૪ તથા વિવિધ અન્ય અધિનિયમો હેઠળ આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયો પરથી નિષ્કર્ષિત કરવામાં આવ્યા છે. પરંતુ વિચારાધીન પ્રશ્ન અંગે, ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ના સંદર્ભમાં આ અદાલતના નિર્ણયોની બીજી એક શ્રેણી પણ છે. પૂર્વવર્તી અધિનિયમની કલમ ૩૯માં અપીલ અંગેની જોગવાઈ સમાવવામાં આવી હતી અને તેમાં નીચે મુજબ પ્રાવધાન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૩૯. અપીલપાત્ર આદેશો.--

(૧) આ અધિનિયમ હેઠળ પસાર કરાયેલા નીચેના આદેશો સામે (અને અન્ય કોઈ આદેશો સામે નહીં) તે અદાલત સમક્ષ અપીલ થશે, જેને કાયદા દ્વારા તે હુકમ પસાર કરનાર અદાલતના મૂળ હુકમનામાઓ સામેની અપીલો સાંભળવાનો અધિકાર અપાયેલો હોય: એવો હુકમ –

(૧) લવાદીને અધિગ્રસ્ત કરવી;

(૨) સ્પેશ્યલ કેસના સ્વરૂપમાં દર્શાવાયેલ એવોર્ડ અંગે;

(૩) પંચનિર્ણયમાં ફેરફાર કરવો અથવા તેને સુધારવો;

(૪) લવાદી કરાર દાખલ કરવો અથવા તેને દાખલ કરવા ઇનકાર કરવો;

(૫) જ્યાં લવાદી કરાર હોય ત્યાં કાનૂની કાર્યવાહી પર સ્થગિતી આપવી અથવા સ્થગિતી આપવાનો ઇનકાર કરવો;

(૬) પંચનિર્ણયને રદ કરવો અથવા તેને રદ કરવા ઇનકાર કરવો:

પરંતુ શરતે કે આ કલમની જોગવાઈઓ નાની દાવાની અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ હુકમ પર લાગુ પડશે નહીં.

(૨) આ કલમ હેઠળ અપીલમાં કરાયેલા હુકમ સામે બીજી અપીલ ચાલશે નહીં, પરંતુ આ કલમમાંનું કશુંપણ સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરવાની કોઈ હકને અસર કરશે નહીં અથવા તે હક છીનવી લેશે નહીં."

[હાલના પ્રસ્તાવ માટે જેટલું સંબંધિત છે તેટલા અંશે, ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭, ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલ અગાઉના અધિનિયમની કલમ ૩૯ સાથે અત્યંત સમાન છે.]

૩૧. મોહિન્દ્રા સપ્લાય કો. માં, આ અદાલતના ચાર ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઠરાવ્યું હતું કે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯(૧) હેઠળની અપીલમાં વડી અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે પસાર કરેલા હુકમ સામેની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ કલમ ૩૯ની ઉપકલમ (૨) મુજબ અવરોધિત હતી. આ નિર્ણય ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ની ઉપકલમ (૨) માં સમાવવામાં આવેલા વધુ અપીલો પરના પ્રતિબંધના આધાર પર છે અને તેથી હાલ વિચારાધીન પ્રશ્ન પર તેનો સીધો પ્રભાવ ન પાડે હોય.

૩૨. આ મુદ્દાને વધુ સીધી રીતે સ્પર્શતા બે અનુવર્તી નિર્ણયો છે. એમ/એસ ગૌરાંગલાલ ચેટર્જી મામલામાં, આ સર્વોચ્ચ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની પીઠે એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯(૧) હેઠળ જેના વિરુદ્ધ કોઈ અપીલ પડતી ન હોય એવો હુકમ, વડી અદાલતની લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ તેની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલમાં લઈ જવામાં આવી શકતો નથી. એ જ દષ્ટિકોણને આ સર્વોચ્ચ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠે આરાધના ટ્રેડિંગ કો. મામલામાં પુનઃસમર્થન આપ્યું હતું.

૩૩. આ બે નિર્ણયોના સંબંધમાં, શ્રી સુંદરમે એવું મંતવ્ય રજૂ કર્યું કે એમ/એસ ગૌરાંગલાલ ચેટર્જી અને આરાધના ટ્રેડિંગ કો. બન્નેનો નિર્ણય ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અંગે આપવામાં આવ્યો હતો, જેના સમકક્ષ ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭ છે. આ બે નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, તેમણે સ્વીકાર્યું કે જો ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭(૧) હેઠળ કોઈ હુકમ

અપીલપાત્ર ન હોય, તો વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ તેની સામે અપીલ થઈ શકશે નહીં. તેમ છતાં, તેમણે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે નીચે મુજબ છે:

૫૦. અપીલપાત્ર આદેશો.--

(૧) ઈનકાર કરનાર હુકમ સામે અપીલ થશે--

(એ) કલમ ૪૫ હેઠળ પક્ષકારોને લવાઈ માટે મોકલે;

(બી) કલમ ૪૮ હેઠળ વિદેશી પંચનિર્ણયનો અમલ કરવો, તેવા હુકમ સામેની અપીલોની સુનાવણી કરવા કાયદા દ્વારા અધિકૃત અદાલતમાં.

(૨) આ કલમ હેઠળ અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમ સામે બીજી અપીલ રહેનાર નથી, પરંતુ આ કલમમાં સમાવાયેલ કોઈપણ બાબત સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરવાનો કોઈ હક અસરગ્રસ્ત કરશે નહીં અથવા છીનવી લેશે નહીં."

૩૪. શ્રી સુંદરમે રજૂ કર્યું કે અગાઉના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અને વર્તમાન અધિનિયમની કલમ ૩૭થી ભિન્ન રીતે, કલમ ૫૦માં "(અને અન્ય કોઈમાંથી નહીં)" એવા શબ્દો નથી અને તેમના મતાનુસાર, તે જ સમગ્ર ફરક પેદા કરે છે. તેમણે દલીલ કરી કે કોંસમાં આવેલા શબ્દોનો લોપ મહત્વપૂર્ણ હતો અને તે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે કલમ ૩૭થી ભિન્ન રીતે, ભલે કોઈ હુકમ કલમ

૫૦ હેઠળ અપીલપાત્ર ન હોય, તેમ છતાં તે વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપીલને આધીન રહેશે. કોઈપણ સ્થિતિમાં, ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ હેઠળ આપવામાં આવેલા નિર્ણયોને ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ સંબંધિત મામલામાં કોઈ લાગુ પડતું નથી.

૩૫. શ્રી ડેવેએ, પ્રતિઉત્તરમાં રજૂ કર્યું કે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અને ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭ માં આવેલ શબ્દો "(અને અન્ય કોઈમાંથી નહીં)" હકીકતમાં અતિરિક્ત હતા અને તેવી રીતે જોવામાં આવે તો ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અથવા ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની જોગવાઈઓ અને ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ વચ્ચે કોઈ મહત્વપૂર્ણ તફાવત રહેતો નથી, અને ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અંગે આપવામાં આવેલા તમામ નિર્ણયો ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ ઊભા થતા કેસોમાં સંપૂર્ણ બળ સાથે લાગુ પડશે.

૩૬. કૌંસમાં શબ્દો મૂકવા માટે ગોળ કૌંસનો ઉપયોગ વિધાનમાં બહુ સામાન્ય નથી અને આ સંદર્ભમાં પટણા વડી અદાલતના મેરેડિથ, ન્યાયાધીશે ૧૯૪૮માં એક કેસનો નિર્ણય કરતા વ્યક્ત કરેલી તે વ્યથાભરી ટિપ્પણી યાદ આવે છે કે "૧૯૪૦ના અધિનિયમમાં દુર્વિધીય મસૌદાકારીના એવા ઉદાહરણો છે કે જેને પાછળ પાડવું મુશ્કેલ છે".

૩૭. ન્યૂ ઓક્સફર્ડ ડિક્શનરી ઓફ ઇંગ્લિશ, ૧૯૯૮ની આવૃત્તિ મુજબ, કૌંસનો ઉપયોગ શબ્દો અથવા આંકડાઓને લખાણના સંદર્ભથી અલગ દર્શાવવા

માટે તેમને આવરી લેવા માટે થાય છે. ઓક્સફર્ડ એડવાન્સ્ડ લર્નર્સ ડિક્શનરી, સાતમી આવૃત્તિમાં "બ્રેકેટ"નો અર્થ એવો આપવામાં આવ્યો છે કે "લેખનના ભાગમાં વધારાની માહિતી અથવા ગણિતના પ્રશ્નના ભાગને આસપાસ મૂકવામાં આવતા ચિહ્નોની જોડીમાંનું કોઈ એક, ()". ન્યૂ ઓક્સફર્ડ ડિક્શનરી ઓફ ઇંગ્લિશ, ૧૯૯૮ની આવૃત્તિમાં પેરેન્થિસિસનો અર્થ અને તેનો ઉપયોગ નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યો છે:

કૌંસ--સંજ્ઞા (બહુ. કૌંસચિહ્નો) કોઈ શબ્દ, ઉપવાક્ય, અથવા વાક્ય, જે કોઈ અવતરણમાં સમજૂતી અથવા અનુવર્તી વિચારરૂપે દાખલ કરવામાં આવે છે અને જેના વિના પણ તે અવતરણ વ્યાકરણદૃષ્ટિએ પૂર્ણ રહે છે; લેખનમાં સામાન્ય રીતે તેને કૌંસ, ડેશ, અથવા અલ્પવિરામ દ્વારા અલગ દર્શાવવામાં આવે છે. - (સામાન્ય રીતે કૌંસચિહ્નો) આવા શબ્દ, ઉપવાક્ય, અથવા વાક્યને સમાવવામાં લેવા માટે વપરાતા ગોળ કૌંસનું એક જોડું () .

૩૮. ઓક્સફર્ડ એડવાન્સ્ડ લર્નર્સ ડિક્શનરી, સાતમી આવૃત્તિમાં, 'કૌંસ'નો અર્થ આ પ્રમાણે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે:

ભાષણ અથવા લેખનના ભાગમાં ઉમેરવામાં આવતો એવો શબ્દ, વાક્ય વગેરે, જે ખાસ કરીને વધારાની માહિતી આપવા માટે ઉમેરવામાં આવે છે. લેખનમાં, તેને લખાણના બાકીના ભાગથી કૌંસ, અલ્પવિરામ અથવા ડેશનો ઉપયોગ કરીને અલગ પાડવામાં આવે છે.

૩૯. સર અર્નેસ્ટ ગાવર્સ દ્વારા લખાયેલ “ધ કમ્પ્લીટ પ્લેઈન વર્ક્સ”, ૧૯૮૬ની સુધારિત આવૃત્તિ, સિડની ગ્રીનબાઉમ અને જેનેટ વિટકટ દ્વારા, કૉંસનો હેતુ નીચે મુજબ દર્શાવે છે:

કૉંસ કૉંસનો હેતુ સામાન્ય રીતે એવો હોય છે કે તેના વગર તર્કસંગત અને વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ પૂર્ણ એવા વાક્યમાં ઉદાહરણ, સ્પષ્ટીકરણ, વ્યાખ્યા, અથવા કોઈપણ પ્રકારની વધારાની માહિતીનો સમાવેશ કરવામાં આવે. કૉંસને અલ્પવિરામ, ડેશ અથવા કૉંસચિહ્નોથી અલગ દર્શાવવામાં આવી શકે છે. મુખ્ય વાક્યમાં પડતા વિશેષનો દરજ્જો અલગ અલગ હોઈ શકે છે, જે સમાનાધિકરણરૂપ સ્પષ્ટીકરણાત્મક શબ્દોના લગભગ અગ્રાહ્ય વિશેષથી માંડીને, પોતે જ સંપૂર્ણ એવા સ્વતંત્ર વાક્ય જેટલા પ્રબળ વિશેષ સુધી હોઈ શકે છે.

૪૦. મેરિયમ વેબસ્ટર ઑનલાઈન શબ્દકોશમાં ‘પેરેન્થિસિસ’ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ કરવામાં આવી છે:

“૧ એ : કોઈ વધારાની સ્પષ્ટતા કરતી અથવા સમજાવતી શબ્દ, વાક્યખંડ અથવા વાક્યરચના, જે કોઈ અવતરણમાં દાખલ કરવામાં આવે છે અને જેને સામાન્ય રીતે વિરામચિહ્નો દ્વારા અલગ દર્શાવવામાં આવે છે બી : કોઈ વક્તવ્યના વિષયથી વિમુખ થતી ટિપ્પણી અથવા અવતરણ : વિષયાંતર

૨: અંતરાલ, વિરામ

૩: લખાણ અને મુદ્રણમાં કોષ્ટકવાળી અભિવ્યક્તિને આવરી લેવા અથવા તાર્કિક અથવા ગણિતીય અભિવ્યક્તિમાં પ્રતીકાત્મક એકકને જૂથિત કરવા માટે વપરાતા વક્રચિહ્નો () માંથી એક અથવા બંને ચિહ્નો"

૪૧. પી. રામનાથ અચ્ચર દ્વારા રચિત ધ લો લેક્સિકોન, ધ એન્સાયક્લોપીડિક લો ડિક્શનરી, ૨૦૦૦ની આવૃત્તિમાં, "પેરેન્થિસિસ" ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે:

"કૉસ. કૉસને એવો સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા મર્યાદારોપક ઉપવાક્ય, વાક્ય અથવા પરિચ્છેદ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, જે બીજા વાક્યમાં અથવા વધુ લાંબા અવતરણના પ્રવાહમાં, તેની સાથે વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ જોડાયેલો ન હોય તેમ, દાખલ કરવામાં આવેલ હોય. (સેન્ટ. ડિસ્ટ.)

કૉસનો ઉપયોગ જે વાક્ય સાથે તેનો સંબંધ હોય તે વાક્યના અર્થને મર્યાદિત કરવા, વિશિષ્ટ બનાવા અથવા નિયંત્રિત કરવા માટે થાય છે, અને તેને અલ્પવિરામો દ્વારા, અથવા ડેશ દ્વારા, અથવા વક્ર રેખાઓ કે કૉસો દ્વારા દર્શાવી શકાય છે [પૃ ૩૬૬.૮૧ (૮૩); ૩સી, સીએ ૪૪૦].

૪૨. કૉસ અથવા પરંથેસિસના વ્યાકરણાત્મક ઉપયોગને ધ્યાનમાં લેતાં, જો ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અથવા ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭માં આવેલા શબ્દો, "(અને અન્ય કોઈમાંથી નહીં)" ને મુખ્ય સંદર્ભથી અલગ એવી 'સ્પષ્ટતા અથવા પાછળથી ઉમેરાયેલ વિચાર' અથવા વધારાની માહિતી

તરીકે જોવામાં આવે, તો શ્રી ડેવની આ રજૂઆતમાં થોડું તત્ત્વ હોઈ શકે કે પરંથેસિસમાં આવેલા શબ્દો વધારાના છે અને મૂળભૂત રીતે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અથવા ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૭ની જોગવાઈઓ ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ જેવી જ છે. ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯માં ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦માં જે ઠેરવવામાં આવેલઠેરવવામાં આવેલ તેનાથી ન વધારે અને ન ઓછું એવું જ કહેવામાં આવ્યું છે.

૪૩. પરંતુ એવો દાવો કરવા માટે ભિન્ન કારણ હોઈ શકે છે કે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અથવા ૧૯૯૬ના અધિનિયમની તેની સમકક્ષ કલમ ૩૭, ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦થી મૂળભૂત રીતે ભિન્ન છે અને તેથી ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ હેઠળ આપવામાં આવેલા નિર્ણયોનો ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ ઉદ્ભવેલ હકીકતો પર કોઈ ઉપયોગ ન હોઈ શકે.

૪૪. પરંતુ તે માટે અમારે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની મૂળભૂત યોજના અને તેની સંબંધિત જોગવાઈઓ પર નજર કરવાની જરૂર છે. ૧૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૬થી અમલમાં આવેલ મધ્યસ્થી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ અમલમાં આવતાં પહેલાં, દેશીય મધ્યસ્થી સંબંધિત કાયદો મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૪૦માં સમાવાયેલ હતો, જે પોતે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૮૯૯ના સ્થાને લાવવામાં આવ્યો હતો. મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૪૦ સિવાય, સમાન પ્રકારના

અન્ય બે અધિનિયમો પણ હતા. એકનું નામ મધ્યસ્થી (પ્રોટોકોલ અને કન્વેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૩૭ હતું (જિનિવા કન્વેન્શન એવોર્ડોના અમલ માટે) અને બીજાનું નામ વિદેશી એવોર્ડો (માન્યતા અને અમલીકરણ) અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હતું (ન્યૂયોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ડોના અમલીકરણ માટે).

૪૫. ઉપરોક્ત ત્રણેય અધિનિયમોના સ્થાને લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ લાવવામાં આવ્યો, જે યુનાઈટેડ નેશન્સ કમિશન ઓન ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડ લો (યુએનસિટ્રલ) મોડલ પર આધારિત છે અને વ્યાપક રીતે "ઇન્ટરનેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના લવાઈના નિયમો" સાથે સુસંગત છે. લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬એ લવાઈ અધિનિયમ, ૧૯૪૦ તથા ૧૯૩૭ અને ૧૯૬૧ના અધિનિયમો પણ રદ કર્યા છે, અને તે દેશીય લવાઈ, આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાઈ, વિદેશી લવાઈ અવોર્ડ્સના અમલીકરણ સંબંધિત કાયદાનું એકત્રીકરણ કરે છે અને તેમાં સુધારો કરે છે, તેમજ સમાધાન સંબંધિત કાયદાની વ્યાખ્યા કરે છે અને તે સાથે સંબંધિત તથા અનુસંગિક બાબતો માટે, યુએનસિટ્રલ મોડલ કાયદા અને નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને, જોગવાઈ કરે છે.

૪૬. મધ્યસ્થી અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની ઉદ્દેશ્યો અને કારણોના નિવેદનમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

ઉદ્દેશ્યો અને કારણોનું નિવેદન

ભારતમાં મધ્યસ્થી અંગેનો કાયદો હાલમાં મુખ્યત્વે ત્રણ અધિનિયમોમાં સમાયેલો છે, એટલે કે, મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૪૦, મધ્યસ્થી (પ્રોટોકોલ અને કન્વેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૩૭ અને વિદેશી અવૉર્ડ્સ (માન્યતા અને અમલીકરણ) અધિનિયમ, ૧૯૬૧. વ્યાપક રીતે એવું અનુભવાય છે કે ૧૯૪૦નો અધિનિયમ, જેમાં મધ્યસ્થીનો સામાન્ય કાયદો સમાવાયેલ છે, હવે જૂનો પડી ગયો છે. ભારતીય કાનૂન પંચ, વેપાર અને ઉદ્યોગના કેટલાંક પ્રતિનિધિ મંડળો તથા મધ્યસ્થી ક્ષેત્રના નિષ્ણાતોએ આ અધિનિયમમાં એવા સુધારાઓ સૂચવ્યા છે કે જેથી તે સમકાલીન આવશ્યકતાઓને વધુ અનુરૂપ બની શકે. આ પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે સ્થાનિક તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક વિવાદોના નિવારણ સાથે સંબંધિત કાયદો જો આવા સુધારાઓ સાથે સુસંગત ન રહે તો અમારા આર્થિક સુધારાઓ સંપૂર્ણપણે અસરકારક બની શકશે નહીં. મધ્યસ્થીની જેમ, સુલેહ પણ વિવાદોના નિવારણના સાધન તરીકે વિશ્વવ્યાપી સ્તરે વધતી જતી માન્યતા પ્રાપ્ત કરી રહી છે. જોકે, ભારતમાં આ વિષય અંગે કોઈ સામાન્ય કાયદો નથી.

૨. સંયુક્ત રાષ્ટ્રોની આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કાયદા આયોગે (યુએનસીઆઈટીઆરએએલ) વર્ષ ૧૯૮૫માં આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદ અંગેનું આદર્શ કાનૂન સ્વીકાર્યું હતું. સંયુક્ત રાષ્ટ્રોની મહાસભાએ ભલામણ કરી છે કે તમામ દેશો, લવાદી કાર્યવાહી સંબંધિત કાનૂનમાં એકરૂપતાની ઈચ્છનીયતા તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદની પ્રધાની વિશિષ્ટ

જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉક્ત આદર્શ કાનૂનને યોગ્ય વિચારણા આપે. યુએનસીઆઈટીઆરએએલે વર્ષ ૧૯૮૦માં સમાધાન નિયમોનો એક સમૂહ પણ સ્વીકાર્યો હતો. સંયુક્ત રાષ્ટ્રોની મહાસભાએ ભલામણ કરી છે કે જ્યાં વિવાદો આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક સંબંધોના પરિપ્રેક્ષ્યમાં ઊભા થાય અને પક્ષકારો સમાધાનનો આશ્રય લઈને તેમના વિવાદોનો સૌહાર્દપૂર્ણ નિકાલ ઈચ્છતા હોય, તેવા પ્રસંગોમાં આ નિયમોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે. ઉક્ત યુએનસીઆઈટીઆરએએલ આદર્શ કાનૂન અને નિયમોની એક મહત્વપૂર્ણ વિશેષતા એ છે કે તેમણે વિશ્વની વિવિધ કાનૂની પ્રણાલીઓમાં લવાઈ અને સમાધાન સંબંધિત ધારણાઓનું સમન્વયન કર્યું છે અને તેથી તેમાં એવા ઉપબંધો સમાવાયા છે જે સર્વત્ર લાગુ પડી શકે તે રીતે રચાયેલા છે.

૩. જો કે યુએનસીઆઈટીઆરએએલનો મોડેલ કાયદો અને નિયમોનો હેતુ આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાઈ અને સમાધાન અંગે વ્યવસ્થા કરવાનો છે, તેમ છતાં યોગ્ય ફેરફારો સાથે તેઓ સ્થાનિક લવાઈ અને સમાધાન સંબંધિત વિધાન માટે આદર્શરૂપ બની શકે છે. વર્તમાન વિધેયકનો હેતુ સ્થાનિક લવાઈ, આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાઈ, વિદેશી લવાઈ અવૉર્સના અમલીકરણ સંબંધિત કાયદાનું એકત્રીકરણ અને સુધારણ કરવો તથા ઉપરોક્ત યુએનસીઆઈટીઆરએએલના મોડેલ કાયદા અને નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને સમાધાન સંબંધિત કાયદાની વ્યાખ્યા નિર્ધારિત કરવી છે.

૪. વિધેયકના મુખ્ય હેતુઓ નીચે મુજબ છે:—

(૧) આંતરરાષ્ટ્રીય તથા વાણિજ્યિક લવાદી અને સમાધાન તેમજ દેશીય લવાદી અને સમાધાનનો સર્વત્રાહી સમાવેશ કરવા માટે;

(૨) એ બાબત માટે જોગવાઈ કરવી કે વિવાદનિર્ણયની કાર્યવાહી ન્યાયસંગત, કાર્યક્ષમ અને નિર્દિષ્ટ વિવાદનિર્ણયની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા સક્ષમ હોય;

(૩) એવી જોગવાઈ કરવા માટે કે મધ્યસ્થ પંચ તેના મધ્યસ્થ ચુકાદા માટે કારણો આપે;

(૪) મધ્યસ્થી પંચ તેની અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદાઓની અંદર જ રહે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે;

(૫) લવાદી પ્રક્રિયામાં અદાલતોની દેખરેખની ભૂમિકા ઓછી કરવા માટે;

(૬) વિવાદોના સમાધાનને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે લવાદી, સમાધાન અથવા અન્ય પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ કરવા પંચનિર્ણયીય કાર્યવાહી દરમિયાન પંચનિર્ણય મંડળને મંજૂરી આપવી;

(૭) એવી જોગવાઈ કરવા માટે કે દરેક અંતિમ લવાદી એવોર્ડનો અમલ અદાલતના હુકમનામાની જેમ જ એ જ રીતે કરવામાં આવે;

(૮) એવું જોગવાઈ કરવા માટે કે સમાધાન કાર્યવાહીનું પરિણામ સ્વરૂપ પક્ષકારો વચ્ચે થયેલ સમાધાન કરારને, વિવાદના મૂળ મુદ્દા અંગે સંમત શરતો

પર મધ્યસ્થ મંડળ દ્વારા આપવામાં આવેલા મધ્યસ્થ ચુકાદા જેવો જ દરજ્જો અને અસર રહેશે; અને

(૯) એ જોગવાઈ કરવા માટે કે, વિદેશી અવોર્ડ્સના અમલ માટે, વિદેશી લવાઈ અવોર્ડ્સ સંબંધિત બે આંતરરાષ્ટ્રીય કન્વેન્શનોમાંથી કોઈ એક, જે ભારત પક્ષકાર હોય, તે લાગુ પડતા દેશમાં આપવામાં આવેલ દરેક લવાઈ અવોર્ડને વિદેશી અવોર્ડ તરીકે ગણવામાં આવશે.

પ. આ વિધેયક ઉપરોક્ત હેતુઓ સિદ્ધ કરવા ઇચ્છે છે."

(ભાર આપેલ)

૪૭. લવાઈ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની પ્રસ્તાવના નીચે મુજબ છે:

પ્રસ્તાવના

જ્યારે સંયુક્ત રાષ્ટ્રોના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કાયદા આયોગે (યુ.એન.સી.આઈ.ટીઆર.એલ.) ૧૯૮૫ માં આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાઈ અંગેનો યુ.એન.સી.આઈ.ટીઆર.એલ. મોડેલ કાયદો સ્વીકાર્યો છે;

અને જ્યાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની સામાન્ય સભાએ ભલામણ કરી છે કે વિવાદનિવારણ પ્રક્રિયાઓના કાયદામાં એકરૂપતા ઇચ્છનીય હોવા અને

આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદ પ્રથાની વિશિષ્ટ આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, તમામ દેશો ઉક્ત આદર્શ કાયદાને યથોચિત વિચારણા આપે;

અને જ્યારે યુએનસીઆઈટીઆરએલે ૧૯૮૦માં યુએનસીઆઈટીઆરએલ સમાધાન નિયમો સ્વીકાર્યા છે;

અને જ્યારે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાએ એવી ભલામણ કરી છે કે જ્યાં આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક સંબંધોના સંદર્ભમાં કોઈ વિવાદ ઊભો થાય અને પક્ષકારો સુલેહ-સમાધાનનો આશ્રય લઈને તે વિવાદનો મૈત્રીપૂર્ણ નિકાલ ઈચ્છતા હોય, ત્યાં ઉક્ત નિયમોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે;

અને જ્યારે ઉપરોક્ત આદર્શ કાયદો અને નિયમો આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક સંબંધોમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદોના ન્યાયસંગત અને કાર્યક્ષમ નિવારણ માટે એકીકૃત કાનૂની માળખાની સ્થાપનામાં મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપે છે;

અને જ્યારે ઉપરોક્ત આદર્શ કાયદો અને નિયમોને ધ્યાનમાં લઈને લવાદી અને સુલેહસાધન અંગે કાયદો બનાવવો યોગ્ય છે;

૪૮. નવો અધિનિયમ આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૦, આર્બિટ્રેશન (પ્રોટોકોલ એન્ડ કન્વેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૩૭ અને વિદેશી એવોર્ડ્સ (ઓળખ અને અમલ) અધિનિયમ, ૧૯૬૧નું ઢીલું સંકલિત સ્વરૂપ છે. તે વાસ્તવમાં ત્રણ ભિન્ન અધિનિયમોને સંકલિત કરે છે, તેમાં સુધારા કરે છે અને

તેમને એકત્રિત કરે છે. પરંતુ, આ ત્રણ અધિનિયમોના હેતુ અને ઉદ્દેશ્યમાં રહેલા ભેદ તથા તેમની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખતાં, તે સંબંધિત જોગવાઈઓને અલગથી રાખવામાં આવી છે. ૧૯૯૬ના અધિનિયમ પર એક સામાન્ય નજર નાખવાથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેની યોજનાના હેઠળ આ ત્રણ અધિનિયમો સંબંધિત જોગવાઈઓને એકબીજાથી અલગ રાખવામાં આવી છે. ૧૯૯૬નો અધિનિયમ ચાર ભાગોમાં વહેંચાયેલો છે અને તેના અંતે ત્રણ અનુસૂચિઓ છે. ભાગ ૧માં દસ અધ્યાયો છે, જેમાં દેશીય આર્બિટ્રેશન અને આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક આર્બિટ્રેશનને શાસિત કરતી જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે. ભાગ ૨માં બે અધ્યાયો છે; અધ્યાય ૧માં ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ડ્સ સંબંધિત જોગવાઈઓ છે અને અધ્યાય ૨માં જિનેવા કન્વેન્શન એવોર્ડ્સ સંબંધિત જોગવાઈઓ છે. અધિનિયમના ભાગ ૩માં સમાધાન સંબંધિત જોગવાઈઓ છે. ભાગ ૪માં પૂરક જોગવાઈઓ છે, જેમ કે નિયમો બનાવવાની વડી અદાલતની સત્તા (કલમ ૮૨), મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની જોગવાઈ (કલમ ૮૩), અને નિયમો બનાવવાની સત્તા (કલમ ૮૪). અંતે ૨૬ અને બચાવ સંબંધિત બે કલમો છે. કલમ ૮૫ ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત ત્રણ અધિનિયમોને, યોગ્ય બચાવ કલમના આધિન રહીને, ૨૬ કરે છે અને કલમ ૮૬ અધિનિયમનો પૂર્વગામી એવા ૧૯૯૬ના ઓર્ડિનન્સ ૨૭ને, યોગ્ય બચાવ કલમના આધિન રહીને, ૨૬ કરે છે. ત્રણ અનુસૂચિઓમાંથી, પ્રથમ ભાગ ૨ના અધ્યાય ૧, એટલે કે ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ડ્સ સાથે સંબંધિત છે અને બીજી તથા ત્રીજી અધ્યાય ૨, એટલે કે જિનેવા કન્વેન્શન એવોર્ડ્સ સાથે સંબંધિત છે.

૪૯. ભાગ ૨ના અધ્યાય ૧ અને ૨ની જોગવાઈઓ વચ્ચે થોડું સામ્ય છે, પરંતુ અધિનિયમનો ભાગ ૧, અધિનિયમના ભાગ ૨ના અધ્યાય ૧ અને ૨થી અત્યંત ભિન્ન છે. આ સંપૂર્ણપણે સમજાય તેવી બાબત પણ છે, કારણ કે ભાગ ૨ માત્ર વિદેશી પંચાટ નિર્ધારણોના અમલીકરણ સાથે જ સંબંધિત છે (અધ્યાય ૧ ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન નિર્ધારણો અંગે અને અધ્યાય ૨ જિનીવા કન્વેન્શન નિર્ધારણો અંગે), જ્યારે અધિનિયમનો ભાગ ૧ સ્થાનિક પંચાટ અને આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક પંચાટ સંબંધિત સમગ્ર કાનૂની ક્ષેત્રને આવરી લે છે. તેથી, તેની રચના અધિનિયમના ભાગ ૨ના આ બે અધ્યાયો કરતાં બહુ જ ભિન્ન અને ઘણું વિશાળ છે.

૫૦. ભાગ ૧ માં દસ અધ્યાય છે. અધ્યાય ૧ કલમ ૨ માં આવેલી વ્યાખ્યા કલમોથી શરૂ થાય છે, જે અન્ય શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓ ઉપરાંત, "લવાઈ", "લવાઈ કરાર", "પંચનિર્ણય", વગેરેની વ્યાખ્યા આપે છે. અધ્યાય ૧ માં કેટલીક "સામાન્ય જોગવાઈઓ" પણ સમાવિષ્ટ છે (કલમો ૩-૬). અધ્યાય ૨ માં "લવાઈ કરાર" સંબંધિત જોગવાઈઓ છે (કલમો ૭-૯). અધ્યાય ૩ માં "પંચ અધિકરણની રચના" સંબંધિત જોગવાઈઓ છે (કલમો ૧૦-૧૫). અધ્યાય ૪ "પંચ અધિકરણોના અધિકારક્ષેત્ર" સાથે સંબંધિત છે (કલમો ૧૬-૧૭). અધ્યાય ૫ "લવાઈ કાર્યવાહીનું સંચાલન" સંબંધિત જોગવાઈઓ નિર્ધારિત કરે છે (કલમો ૧૮-૨૭). અધ્યાય ૬ "પંચનિર્ણય આપવો અને કાર્યવાહીની સમાપ્તિ" સાથે સંબંધિત છે (કલમો ૨૮-૩૩).

અધ્યાય ૭ માં માત્ર એક જ કલમ છે, અર્થાત્ કલમ ૩૪, જે "પંચનિર્ણય વિરુદ્ધ ઉપાય" માટે જોગવાઈ કરે છે. અધ્યાય ૮ "પંચનિર્ણયોની અંતિમતા અને અમલવારી" સાથે સંબંધિત છે (કલમો ૩૫-૩૬). અધ્યાય ૯ "અપીલો" માટે જોગવાઈ કરે છે (કલમ ૩૭, જે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ સમકક્ષ છે). અધ્યાય ૧૦ માં "વિવિધ" જોગવાઈઓ છે (કલમો ૩૮-૪૩).

૫૧. તે પણ સ્પષ્ટ છે કે અધિનિયમનો ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે અલગ છે અને તેમાં એવી જોગવાઈઓ સમાવવામાં આવી છે જે તેમના સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરે છે. કલમ ૨ ના પ્રારંભિક શબ્દો, એટલે કે ભાગ ૧ માં આવેલી વ્યાખ્યા જોગવાઈ, સ્પષ્ટ કરે છે કે તે કલમમાં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલા શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓને આપેલા અર્થ માત્ર તે ભાગના હેતુ માટે જ છે. કલમ ૪, જે વાંધો ઉઠાવવાના અધિકારના ત્યાગ સાથે સંબંધિત છે, તે પણ અધિનિયમના ભાગ ૧ પૂરતી જ વિશિષ્ટ છે. કલમ ૫, જે ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદ સાથે સંબંધિત છે, તે પણ અધિનિયમના ભાગ ૧ પૂરતી જ વિશિષ્ટ છે. કલમ ૭, જે "પંચાયત કરાર" ની નોંધપાત્ર વિગત સાથે વ્યાખ્યા આપે છે, તે પણ આ શબ્દના અર્થને માત્ર અધિનિયમના ભાગ ૧ સુધી જ મર્યાદિત રાખે છે. કલમ ૮ ન્યાયિક સત્તાધિકારને, જ્યાં પંચાયત કરાર હોય ત્યાં પક્ષકારોને પંચાયતમાં મોકલવાની સત્તા અંગે છે અને આ જોગવાઈ પણ માત્ર ભાગ ૧ સાથે જ સંબંધિત છે (તેને અનુરૂપ જોગવાઈઓ ભાગ ૨ ના અનુક્રમે પ્રકરણ ૧ અને ૨ ની કલમ ૪૫ અને ૫૪ માં સ્વતંત્ર રીતે કરવામાં આવેલી છે).

ભાગ ૧ ની અન્ય જોગવાઈઓ તેમની સ્વાભાવગત રચનાને કારણે ભાગ ૨ ના બંને પ્રકરણો અંગે કોઈ પણ રીતે લાગુ પડી શકતી નથી.

૫૨. એકવાર એવું જોવાઈ જાય કે અધિનિયમનો ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ તેમના ઉદ્દેશ, હેતુ અને અનુક્રમેની યોજનાઓમાં સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે, ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે એ અનુસરે છે કે ભાગ ૧ની કલમ ૩૭ (જે ૧૯૪૦ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ને સમાન છે)ની તુલના અધિનિયમના ભાગ ૨ની કલમ ૫૦ સાથે થઈ શકે નહીં. આપું એટલા માટે નથી કે, જેમ શ્રી સુંદરમ દલીલ કરે છે, કલમ ૩૭માં કોંસમાં "અને અન્ય કોઈમાંથી નહીં" એવા શબ્દો છે, જે અધિનિયમની કલમ ૫૦માં જોવા મળતા નથી. કલમ ૩૭ અને કલમ ૫૦ તુલનીય નથી, કારણ કે તે બે અલગ અલગ ધારાસભ્ય યોજનાઓના ભાગ છે. અપીલ સંબંધિત જોગવાઈ ધરાવતી કલમ ૩૭ વધુ વિશાળ માળખાનો ભાગ છે, જેમાં, ઉપર જોવામાં આવ્યું તેમ, દેશી લવાદ તથા આંતરરાષ્ટ્રીય વાણિજ્યિક લવાદ સંબંધિત કાયદાના સંપૂર્ણ વ્યાપ માટેની જોગવાઈઓ સમાવેશ પામે છે. બીજી તરફ, કલમ ૫૦ અપીલ સંબંધિત જોગવાઈ બહુ મર્યાદિત માળખામાં ધરાવે છે, જે માત્ર ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શનના એવોર્ડોના અમલ સાથે સંબંધિત છે. એક અર્થમાં, આ બન્ને કલમો, ભલે દરેકમાં અપીલની જોગવાઈ સમાવવામાં આવી હોય, તેમ છતાં ભિન્ન અધિનિયમોના ભાગ સમાન છે.

૫૩. આ નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા પછી, એવું જણાય છે કે ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ અને વડી અદાલતના લેટર્સ પેટન્ટ અધિકારક્ષેત્ર

વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધ વિષે અદાલતે આપેલા નિર્ણયો, હાલ હસ્તગત પ્રશ્નનો નિર્ધાર કરવા માટે કોઈ લાગુ પડતા નથી. પરંતુ તે માત્ર ઉપરછદ્ધો દષ્ટિકોણ જ ગણાશે અને ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ હેઠળ આપેલા નિર્ણયો, અત્યંત મૂળભૂત અને આધારભૂત કારણસર, હજી પણ વિચારાધીન પ્રશ્નનો ઉત્તર પ્રદાન કરી શકે છે.

૫૪. જોકે, તે વિષયમાં પ્રવેશ કરતાં પહેલાં, અધિનિયમના ભાગ ૨ ના અધ્યાય ૧ ની જોગવાઈઓ પર ફરી એક નજર કરવી ઉપયોગી રહેશે. અત્યાર સુધી અમે અધિનિયમના ભાગ ૨ ના અધ્યાય ૧ ની જોગવાઈઓને ૧૯૯૬ ના અધિનિયમના ભાગ ૧ ની જોગવાઈઓની સરખામણીમાં જોયી છે. તેના પૂર્વવર્તી, વિદેશી અવોર્ડ્સ, માન્યતા અને અમલ અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓની સરખામણીમાં પણ તેની તપાસ કરવી સંબંધિત રહેશે અને એ જોવું રહેશે કે પૂર્વવર્તી અધિનિયમ કેટલા અંશે એકત્રિત, સુધારિત અને સુસંગત બનાવવામાં આવ્યો છે તથા સર્વવ્યાપક અમલ માટે રચાયેલ છે.

૫૫. ૧૯૯૬ ના અધિનિયમના ભાગ II ના પ્રકરણ I ની જોગવાઈઓ અને ધ ફોરેન એવોર્ડ્સ (રેકગ્નિશન એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી હાલના તબક્કે પ્રસ્તુત છે, નીચે કોષ્ટક સ્વરૂપમાં મૂકવામાં આવેલ છે:

ધ ફોરેન એવોર્ડ્સ (રેકગ્નિશન એન્ડ	ભાગ II અમુક વિદેશી એવોર્ડ્સનો
----------------------------------	-------------------------------

એન્ફોર્સમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૧	અમલ
	પ્રકરણ I
	ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ડ્સ
૨. વ્યાખ્યા.- આ અધિનિયમમાં, જ્યાં સુધી સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય ત્યાં સુધી, "વિદેશી એવોર્ડ" નો અર્થ કાનૂની સંબંધોમાંથી ઉદ્ભવતા વ્યક્તિઓ વચ્ચેના મતભેદો પરનો એવોર્ડ થાય છે, પછી ભલે તે કરાર આધારિત હોય કે નહીં, જેને ભારતમાં અમલમાં હોય તેવા કાયદા હેઠળ વાણિજ્યિક ગણવામાં આવે છે, જે ઓક્ટોબર, ૧૯૬૦ ના ૧૧મા દિવસે અથવા તે પછી કરવામાં આવ્યો હોય-	૪૪. વ્યાખ્યા.- આ પ્રકરણમાં, જ્યાં સુધી સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય ત્યાં સુધી, "વિદેશી એવોર્ડ" નો અર્થ કાનૂની સંબંધોમાંથી ઉદ્ભવતા વ્યક્તિઓ વચ્ચેના મતભેદો પરનો લવાદ એવોર્ડ થાય છે, પછી ભલે તે કરાર આધારિત હોય કે નહીં, જેને ભારતમાં અમલમાં હોય તેવા કાયદા હેઠળ વાણિજ્યિક ગણવામાં આવે છે, જે ઓક્ટોબર, ૧૯૬૦ ના ૧૧મા દિવસે અથવા તે પછી કરવામાં આવ્યો હોય-
(એ) લવાદ માટેના લેખિત કરાર અનુસાર કે જેને પરિશિષ્ટમાં નિર્ધારિત	(એ) લવાદ માટેના લેખિત કરાર અનુસાર કે જેને પ્રથમ પરિશિષ્ટમાં

કન્વેન્શન લાગુ પડે છે, અને	નિર્ધારિત કન્વેન્શન લાગુ પડે છે, અને
(બી) એવા પ્રદેશો પૈકીના એકમાં કે જ્યાં કેન્દ્ર સરકાર, પરસ્પર જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હોવા અંગે સંતોષ થયા પછી, સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, તેવા પ્રદેશો તરીકે જાહેર કરી શકે કે જેને સદર કન્વેન્શન લાગુ પડે છે.	(બી) એવા પ્રદેશો પૈકીના એકમાં કે જ્યાં કેન્દ્ર સરકાર, પરસ્પર જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હોવા અંગે સંતોષ થયા પછી, સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, તેવા પ્રદેશો તરીકે જાહેર કરી શકે કે જેને સદર કન્વેન્શન લાગુ પડે છે.
૩. લવાદને સંદર્ભિત કરવા યોગ્ય બાબતોના સંબંધમાં કાર્યવાહી પર સ્ટે.- ધ આનિટ્રિશન એક્ટ, ૧૯૪૦ (૧૯૪૦ નો ૧૦) માં, અથવા ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો ૫) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જો કોઈ કરાર કે જેને પરિશિષ્ટમાં નિર્ધારિત કન્વેન્શનનો અનુચ્છેદ II લાગુ પડે છે તેનો કોઈપણ પક્ષકાર, અથવા તેના	૪૫. પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાની ન્યાયિક સત્તાધિકારીની સત્તા.- ભાગ ૧ માં અથવા ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો ૫) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, ન્યાયિક સત્તાધિકારી, જ્યારે કલમ ૪૪ માં ઉલ્લેખિત કરાર પક્ષકારોએ કર્યો હોય તેવી બાબતની કાર્યવાહી તેની સમક્ષ હોય ત્યારે, પક્ષકારો

મારફતે કે તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ, આવા કરારમાં લવાદને સંદર્ભિત કરવા સંમત થયેલી કોઈપણ બાબતના સંબંધમાં કરારના અન્ય કોઈપણ પક્ષકાર અથવા તેના મારફતે કે તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ સામે કોઈપણ કોર્ટમાં કોઈપણ કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરે છે, તો આવી કાનૂની કાર્યવાહીનો કોઈપણ પક્ષકાર, હાજરી પછી અને લેખિત નિવેદન ફાઈલ કરતાં પહેલાં અથવા કાર્યવાહીમાં અન્ય કોઈ પગલું ભરતાં પહેલાં કોઈપણ સમયે, કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવા માટે કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે અને કોર્ટ, સિવાય કે તેને સંતોષ થાય કે કરાર રદબાતલ અને શૂન્ય છે, બિન-અમલી છે અથવા તેનો અમલ કરવા અસમર્થ છે અથવા લવાદને સંદર્ભિત કરવા સંમત થયેલી બાબતના સંબંધમાં	પૈકીના એકની અથવા તેના મારફતે કે તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિની વિનંતી પર, પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરશે, સિવાય કે તેને જણાય કે સદર કરાર રદબાતલ અને શૂન્ય છે, બિન-અમલી છે અથવા તેનો અમલ કરવા અસમર્થ છે.
---	--

પક્ષકારો વચ્ચે વાસ્તવમાં કોઈ વિવાદ નથી, કાર્યવાહી પર સ્ટે આપતો હુકમ કરશે.	
૪. વિદેશી એવોર્ડ્સની અસર.- (૧) વિદેશી એવોર્ડ, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, ભારતમાં એવી રીતે અમલ કરવા યોગ્ય રહેશે જાણે કે તે ભારતમાં લવાઈને સંદર્ભિત કરવામાં આવેલી બાબત પર કરવામાં આવેલો એવોર્ડ હોય.	૪૬. વિદેશી એવોર્ડ ક્યારે બંધનકર્તા બને છે.- કોઈપણ વિદેશી એવોર્ડ જે આ પ્રકરણ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય હોય તે જે વ્યક્તિઓ વચ્ચે તે કરવામાં આવ્યો હતો તેમના પર તમામ હેતુઓ માટે બંધનકર્તા ગણવામાં આવશે, અને તે મુજબ તે વ્યક્તિઓ પૈકીની કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ભારતમાં કોઈપણ કાનૂની કાર્યવાહીમાં બચાવ, સેટ ઓફ અથવા અન્યથા તરીકે તેના પર આધાર રાખી શકાશે અને આ પ્રકરણમાં વિદેશી એવોર્ડના અમલના કોઈપણ સંદર્ભોને એવોર્ડ પર આધાર રાખવાના સંદર્ભો સહિત અર્થઘટન

	કરવામાં આવશે.
(૨) કોઈપણ વિદેશી એવોર્ડ જે આ અધિનિયમ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય હોય તે જે વ્યક્તિઓ વચ્ચે તે કરવામાં આવ્યો હતો તેમના પર તમામ હેતુઓ માટે બંધનકર્તા ગણવામાં આવશે, અને તે મુજબ તે વ્યક્તિઓ પૈકીની કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ભારતમાં કોઈપણ કાનૂની કાર્યવાહીમાં બચાવ, સેટ ઓફ અથવા અન્યથા તરીકે તેના પર આધાર રાખી શકાશે અને આ અધિનિયમમાં વિદેશી એવોર્ડના અમલના કોઈપણ સંદર્ભોને એવોર્ડ પર આધાર રાખવાના સંદર્ભો સહિત અર્થઘટન કરવામાં આવશે.	
પ. કોર્ટમાં વિદેશી એવોર્ડ ફાઇલ કરવો.- (૧) વિદેશી એવોર્ડમાં હિત ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ એવોર્ડની વિષયવસ્તુ પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોઈપણ કોર્ટમાં એવોર્ડ કોર્ટમાં ફાઇલ	૪૭. પુરાવા.- (૧) વિદેશી એવોર્ડના અમલ માટે અરજી કરનાર પક્ષકારે, અરજી કરતી વખતે, કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવાના રહેશે-

કરવામાં આવે તે માટે અરજી કરી શકે છે.	
(૨) અરજી લેખિતમાં રહેશે અને અરજદારને વાદી તરીકે અને અન્ય પક્ષકારોને પ્રતિવાદીઓ તરીકે દર્શાવીને એક દાવા તરીકે નંબર આપવામાં આવશે અને નોંધવામાં આવશે.	(એ) મૂળ એવોર્ડ અથવા તેની નકલ, જે દેશમાં તે કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના કાયદા દ્વારા જરૂરી પદ્ધતિ અનુસાર યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત થયેલ હોય;
	(બી) લવાદ માટેનો મૂળ કરાર અથવા તેની યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત નકલ; અને
	(સી) એવોર્ડ એ વિદેશી એવોર્ડ છે તે સાબિત કરવા માટે જરૂરી હોય તેવા પુરાવા.
(૩) કોર્ટ અરજદાર સિવાયના લવાદના પક્ષકારોને નોટિસ આપવાનો નિર્દેશ કરશે, જેમાં તેઓને નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર કારણ દર્શાવવા જણાવાશે કે એવોર્ડ કેમ ફાઇલ ન કરવો જોઈએ.	(૨) જો પેટા-કલમ (૧) હેઠળ રજૂ કરવાનો થતો એવોર્ડ અથવા કરાર વિદેશી ભાષામાં હોય, તો એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માંગતા પક્ષકારે જે દેશનો તે પક્ષકાર હોય તે દેશના રાજદ્વારી અથવા કોન્સ્યુલર

	એજન્ટ દ્વારા સાચી હોવાનું પ્રમાણિત કરેલ અથવા ભારતમાં અમલમાં રહેલા કાયદા અનુસાર પર્યાપ્ત હોય તેવી અન્ય રીતે સાચી હોવાનું પ્રમાણિત કરેલ અંગ્રેજીમાં અનુવાદ રજૂ કરવો પડશે.
૬. વિદેશી એવોર્ડનો અમલ.- (૧) જ્યાં કોર્ટને સંતોષ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ આ અધિનિયમ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય છે, ત્યાં કોર્ટ એવોર્ડ ફાઇલ કરવાનો હુકમ કરશે અને એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવા આગળ વધશે.	ખુલાસો.- આ કલમમાં અને આ પ્રકરણની નીચેની તમામ કલમોમાં, "કોર્ટ" નો અર્થ જિલ્લામાં મૂળ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી મુખ્ય સિવિલ કોર્ટ થાય છે, અને તેમાં તેના સામાન્ય મૂળ સિવિલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી હાઈકોર્ટનો સમાવેશ થાય છે, જે જો દાવાની વિષયવસ્તુ હોત તો એવોર્ડની વિષયવસ્તુ પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી હોત, પરંતુ તેમાં આવી મુખ્ય સિવિલ કોર્ટ કરતાં ઉતરતા દરજ્જાની કોઈપણ

	સિવિલ કોર્ટ અથવા સ્મોલ કોઝિઝની કોઈપણ કોર્ટનો સમાવેશ થતો નથી.
(૨) આ રીતે જાહેર કરાયેલા ચુકાદા પર હુકમનામું અનુસરશે, અને આવા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ થઈ શકશે નહીં સિવાય કે હુકમનામું એવોર્ડથી વધુ હોય અથવા એવોર્ડ અનુસાર ન હોય.	૪૮. વિદેશી એવોર્ડ્સના અમલ માટેની શરતો.- (૧) વિદેશી એવોર્ડનો અમલ, જે પક્ષકાર સામે તે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે તેની વિનંતી પર, માત્ર ત્યારે જ નકારી શકાય છે જો તે પક્ષકાર કોર્ટ સમક્ષ એવો પુરાવો રજૂ કરે કે-
૭. વિદેશી એવોર્ડ્સના અમલ માટેની શરતો.- (૧) આ અધિનિયમ હેઠળ વિદેશી એવોર્ડનો અમલ નકારી શકાય છે-	(એ) કલમ ૪૪ માં ઉલ્લેખિત કારણના પક્ષકારો, તેઓને લાગુ પડતા કાયદા હેઠળ, કોઈ અસમર્થતા હેઠળ હતા અથવા સદર કરાર તે કાયદા હેઠળ માન્ય નથી કે જેને પક્ષકારોએ આધીન રાખ્યો છે અથવા, તેના પર કોઈ સંકેતના અભાવે, જે દેશમાં એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના કાયદા હેઠળ

	માન્ય નથી; અથવા
(એ) જો જે પક્ષકાર સામે એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માંગવામાં આવે છે તે પક્ષકાર કેસ સાથે કામ કરતી કોર્ટ સમક્ષ સાબિત કરે કે—	(બી) જે પક્ષકાર સામે એવોર્ડ લાગુ કરવામાં આવ્યો છે તેને લવાદની નિમણૂક અથવા લવાદની કાર્યવાહી અંગે યોગ્ય નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી અથવા અન્યથા તે પોતાનો કેસ રજૂ કરવામાં અસમર્થ હતો; અથવા
(૧) કરારના પક્ષકારો, તેઓને લાગુ પડતા કાયદા હેઠળ, કોઈ અસમર્થતા હેઠળ હતા, અથવા સદર કરાર તે કાયદા હેઠળ માન્ય નથી કે જેને પક્ષકારોએ આધીન રાખ્યો છે, અથવા તેના પર કોઈ સંકેતના અભાવે, જે દેશમાં એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના કાયદા હેઠળ માન્ય નથી; અથવા	(સી) એવોર્ડ એવા મતભેદ સાથે સંબંધિત છે જે લવાદ સમક્ષની રજૂઆતની શરતો દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાયેલ ન હતો અથવા તેની અંદર આવતો ન હતો, અથવા તેમાં લવાદ સમક્ષની રજૂઆતના વ્યાપ બહારની બાબતો પરના નિર્ણયો સમાવિષ્ટ છે:
(૨) પક્ષકારને લવાદની નિમણૂક અથવા લવાદની કાર્યવાહીની યોગ્ય નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી અથવા	પરંતુ લવાદ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી બાબતો પરના નિર્ણયો જો રજૂ ન કરાયેલી બાબતોથી અલગ કરી

તે અન્યથા પોતાનો કેસ રજૂ કરવામાં અસમર્થ હતો; અથવા	શકાય તેમ હોય, તો લવાદ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી બાબતો પરના નિર્ણયો ધરાવતો એવોર્ડનો તે ભાગ અમલ કરી શકાય છે; અથવા
(૩) એવોર્ડ એવા પ્રશ્નો સાથે સંબંધિત છે જે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યા ન હતા અથવા તેમાં કરારના વ્યાપ બહારની બાબતો પરના નિર્ણયો સમાવિષ્ટ છે:	(ડી) લવાદ સત્તામંડળની રચના અથવા લવાદ પ્રક્રિયા પક્ષકારોના કરાર અનુસાર ન હતી, અથવા, આવા કરારના અભાવે, જે દેશમાં લવાદ યોજાયો હતો તે દેશના કાયદા અનુસાર ન હતી; અથવા
પરંતુ લવાદ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી બાબતો પરના નિર્ણયો જો રજૂ ન કરાયેલી બાબતોથી અલગ કરી શકાય તેમ હોય, તો લવાદ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી બાબતો પરના નિર્ણયો ધરાવતો એવોર્ડનો તે ભાગ અમલ કરી શકાય છે; અથવા	(ઈ) એવોર્ડ હજુ સુધી પક્ષકારો પર બંધનકર્તા બન્યો નથી, અથવા જે દેશમાં અથવા જે દેશના કાયદા હેઠળ તે એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે અથવા મોકૂફ રાખવામાં આવ્યો છે.
(જ) લવાદ સત્તામંડળની રચના અથવા લવાદ પ્રક્રિયા પક્ષકારોના કરાર અનુસાર	(૨) લવાદ એવોર્ડનો અમલ કરવાનો ઈનકાર પણ કરી શકાય છે

ન હતી અથવા આવા કરારના અભાવે, જે દેશમાં લવાદ યોજાયો હતો તે દેશના કાયદા અનુસાર ન હતી; અથવા	જો કોર્ટને જણાય કે—
(પ) એવોર્ડ હજુ સુધી પક્ષકારો પર બંધનકર્તા બન્યો નથી અથવા જે દેશમાં, અથવા જે દેશના કાયદા હેઠળ, તે એવોર્ડ કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે અથવા મોકૂફ રાખવામાં આવ્યો છે; અથવા	(એ) ભારતના કાયદા હેઠળ લવાદ દ્વારા મતભેદની વિષયવસ્તુનું સમાધાન થઈ શકે તેમ નથી; અથવા
(બી) જો કેસ સાથે કામ કરતી કોર્ટને સંતોષ થાય કે—	(બી) એવોર્ડનો અમલ ભારતની જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ હશે.
(૧) ભારતના કાયદા હેઠળ લવાદ દ્વારા મતભેદની વિષયવસ્તુનું સમાધાન થઈ શકે તેમ નથી; અથવા	ખુલાસો.— આ કલમના ખંડ (બી) ની સામાન્યતાને પ્રતિકૂળ અસર કર્યા વિના, કોઈપણ શંકા દૂર કરવા માટે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે એવોર્ડ ભારતની જાહેર નીતિ સાથે સંઘર્ષમાં છે જો એવોર્ડ બનાવવાનું કપટ અથવા ભ્રષ્ટાચાર

	દ્વારા પ્રેરિત અથવા અસરગ્રસ્ત થયું હોય.
(૨) એવોર્ડનો અમલ જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ હશે.	(૩) જો એવોર્ડને રદ કરવા અથવા મોકૂફ રાખવા માટેની અરજી પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (ઈ) માં ઉલ્લેખિત સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવી હોય, તો કોર્ટ, જો તે યોગ્ય માને તો, એવોર્ડના અમલ અંગેના નિર્ણયને મુલતવી રાખી શકે છે અને એવોર્ડના અમલનો દાવો કરનાર પક્ષકારની અરજી પર, અન્ય પક્ષકારને યોગ્ય જામીનગીરી આપવાનો હુકમ પણ કરી શકે છે.
(૨) જો જે કોર્ટ સમક્ષ વિદેશી એવોર્ડ પર આધાર રાખવા માંગવામાં આવે છે તેને સંતોષ થાય કે પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (એ) ના પેટા-ખંડ (પ) માં ઉલ્લેખિત સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ એવોર્ડ રદ કરવા અથવા મોકૂફ રાખવા	જદ. વિદેશી એવોર્ડ્સનો અમલ.- જ્યાં કોર્ટને સંતોષ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ આ પ્રકરણ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય છે, ત્યાં સદર એવોર્ડ તે કોર્ટનું હુકમનામું ગણાશે.

માટેની અરજી કરવામાં આવી છે, તો કોર્ટ, જો તે યોગ્ય માને તો, એવોર્ડના અમલ અંગેના નિર્ણયને મુલતવી રાખી શકે છે અને એવોર્ડના અમલનો દાવો કરનાર પક્ષકારની અરજી પર, અન્ય પક્ષકારને યોગ્ય જામીનગીરી રજૂ કરવાનો હુકમ પણ કરી શકે છે.	
૮. પુરાવા.- (૧) વિદેશી એવોર્ડના અમલ માટે અરજી કરનાર પક્ષકારે, અરજી કરતી વખતે, રજૂ કરવાના રહેશે-	૫૦. અપીલપાત્ર હુકમો.- (૧) નીચે મુજબનો ઇનકાર કરતા હુકમ સામે અપીલ થઈ શકશે-
(એ) મૂળ એવોર્ડ અથવા તેની નકલ, જે દેશમાં તે કરવામાં આવ્યો હતો તે દેશના કાયદા દ્વારા જરૂરી પદ્ધતિ અનુસાર યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત થયેલ હોય;	(એ) કલમ ૪૫ હેઠળ પક્ષકારોને લવાઈ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાનો;
(બી) લવાઈ માટેનો મૂળ કરાર અથવા તેની યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત નકલ; અને	(બી) કલમ ૪૮ હેઠળ વિદેશી એવોર્ડનો અમલ કરવાનો,
(સી) એવોર્ડ એ વિદેશી એવોર્ડ છે તે	આવા હુકમ સામે અપીલ સાંભળવા

સાબિત કરવા માટે જરૂરી હોય તેવા પુરાવા.	માટે કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોર્ટ સમક્ષ.
(૨) જો પેટા-કલમ (૧) હેઠળ રજૂ કરવા માટે જરૂરી એવોર્ડ અથવા કરાર વિદેશી ભાષામાં હોય, તો એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માંગતા પક્ષકારે જે દેશનો તે પક્ષકાર હોય તે દેશના રાજદ્વારી અથવા કોન્સ્યુલર એજન્ટ દ્વારા સાચી હોવાનું પ્રમાણિત કરેલ અથવા ભારતમાં અમલમાં રહેલા કાયદા અનુસાર પર્યાપ્ત હોય તેવી અન્ય રીતે સાચી હોવાનું પ્રમાણિત કરેલ અંગ્રેજીમાં અનુવાદ રજૂ કરવો પડશે.	(૨) આ કલમ હેઠળ અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમ સામે કોઈ બીજી અપીલ થઈ શકશે નહીં, પરંતુ આ કલમમાં કંઈપણ સુપ્રિમ કોર્ટમાં અપીલ કરવાના કોઈપણ અધિકારને અસર કરશે નહીં અથવા છીનવી લેશે નહીં.
૯. બચાવ.- આ અધિનિયમમાં કંઈપણ-	૫૧. બચાવ.- આ પ્રકરણ ઘડવામાં ન આવ્યું હોત તો કોઈપણ વ્યક્તિ પાસે ભારતમાં કોઈપણ એવોર્ડનો અમલ કરવાનો અથવા ભારતમાં કોઈપણ એવોર્ડનો લાભ લેવાનો જે કોઈપણ

	અધિકાર હોત તેને આ પ્રકરણમાંની કોઈપણ બાબત પ્રતિકૂળ અસર કરશે નહીં.
(એ) જો આ અધિનિયમ પસાર ન થયો હોત તો કોઈપણ વ્યક્તિ પાસે ભારતમાં કોઈપણ એવોર્ડનો અમલ કરવાનો અથવા ભારતમાં કોઈપણ એવોર્ડનો લાભ લેવાનો જે કોઈપણ અધિકાર હોત તેને પ્રતિકૂળ અસર કરશે નહીં; અથવા	પર. પ્રકરણ II લાગુ ન થવું. – આ ભાગનું પ્રકરણ II તે વિદેશી એવોર્ડ્સના સંબંધમાં લાગુ પડશે નહીં કે જેને આ પ્રકરણ લાગુ પડે છે.
(બી) ભારતના કાયદા દ્વારા સંચાલિત લવાદ કરાર પર કરવામાં આવેલા કોઈપણ એવોર્ડને લાગુ પડશે નહીં.	
૧૦. રદબાતલ. – ધ આર્બિટ્રેશન (પ્રોટોકોલ એન્ડ કન્વેન્શન) એક્ટ, ૧૯૩૭ (૧૯૩૭ નો ૬), જે વિદેશી એવોર્ડ્સને આ અધિનિયમ લાગુ પડે છે તેના સંબંધમાં અમલમાં રહેવાનું બંધ થશે.	

૧૧. હાઈકોર્ટની નિયમો બનાવવાની સત્તા.- હાઈકોર્ટ આ અધિનિયમ સાથે સુસંગત નિયમો બનાવી શકે છે જે-	
(એ) વિદેશી એવોર્ડ્સ ફાઈલ કરવા અને તેના પરિણામે અથવા તેને આનુષંગિક તમામ કાર્યવાહીઓ સંબંધિત હોય;	
(બી) આ અધિનિયમ હેઠળ વિદેશી એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માંગતા પક્ષકાર દ્વારા રજૂ કરવાના થતા પુરાવા સંબંધિત હોય; અને	
(સી) સામાન્ય રીતે, આ અધિનિયમ હેઠળ કોર્ટમાં તમામ કાર્યવાહીઓ સંબંધિત હોય.	

૫૬. જોગવાઈઓના બે સેટની સરખામણી દર્શાવશે કે ૧૯૯૬ ના અધિનિયમમાં કલમ ૪૪, જે વ્યાખ્યા ખંડ છે, તે અગાઉના અધિનિયમની કલમ ૨ નું શબ્દશઃ પુનરાવર્તન છે (સિવાય કે કલમ ૪૪ માં "એક્ટ" ની જગ્યાએ "પ્રકરણ", "પરિશિષ્ટ" ની જગ્યાએ "પ્રથમ પરિશિષ્ટ" અને "એવોર્ડ" શબ્દ પહેલાં "લવાઈ" શબ્દનો ઉમેરો). કલમ ૪૫ અગાઉના અધિનિયમની કલમ ૩ ને

અનુરૂપ છે. કલમ ૪૬ એ "એક્ટ" ના બદલે "પ્રકરણ" શબ્દના ફેરબદલ સિવાય કલમ ૪(૨) નું શબ્દશઃ પુનરાવર્તન છે. કલમ ૪૭ એ પેટા-કલમ (૧) માં "કોર્ટ સમક્ષ" શબ્દોના ઉમેરા અને તે કલમમાં "કોર્ટ" નો અર્થ શું થાય છે તે અંગેના ખુલાસા સિવાય લગભગ કલમ ૮ નું પુનરાવર્તન છે. કલમ ૪૮ એ કલમ ૭ ને અનુરૂપ છે; કલમ ૪૯ એ કલમ ૬(૧) ને અને કલમ ૫૦ એ કલમ ૬(૨) ને અનુરૂપ છે. જોગવાઈઓ ઘણી વધુ વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામાં આવી છે તે હકીકત ઉપરાંત, એ નોંધવું જરૂરી છે કે ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ ન્યૂ યોર્ક કન્વેન્શન એવોર્ક્સના અમલને સરળ અને ઝડપી બનાવવાના સ્પષ્ટ હેતુથી બનાવવામાં આવી છે. લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યવાહી પર સ્ટે સાથે સંબંધિત ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૩ "કોઈપણ કોર્ટમાં કાનૂની કાર્યવાહી" સુધી તેની અરજીમાં મર્યાદિત હતી અને કોર્ટ પાસે તેની સમક્ષની કાર્યવાહી પર સ્ટે ન આપવાનો વ્યાપક વિવેકાધિકાર હતો. હાલના અધિનિયમની કલમ ૪૫ માં અનુરૂપ જોગવાઈ વધુ વ્યાપક ઉપયોગ ધરાવે છે અને તે કોઈપણ ન્યાયિક સત્તાધિકારી સમક્ષની કાર્યવાહીને આવરી લે છે. વધુમાં, કલમ ૪૫ હેઠળ ન્યાયિક સત્તાધિકારી પાસે પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાનો ઇનકાર કરવાનો સંકુચિત વિવેકાધિકાર છે. ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૪(૧) હેઠળ, વિદેશી એવોર્ડ તેના અમલ માટે પ્રથમ ભારતમાં લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવામાં આવેલી બાબત પર કરવામાં આવેલો એવોર્ડ માનવામાં આવતો હતો. હાલના અધિનિયમની કલમ ૪૬ કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈને દૂર કરે છે અને પરિણામે વિદેશી એવોર્ડ તેના

પોતાના અધિકારથી અમલ કરવા યોગ્ય બને છે. કલમ ૪૭ એ પેટા-કલમ (૧) માં "કોર્ટ સમક્ષ" શબ્દોના ઉમેરા અને કલમના અંતે "કોર્ટ" નો અર્થ શું થાય છે તે અંગેના ખુલાસા સિવાય લગભગ કલમ ૮ નું પુનરાવર્તન છે. કલમ ૪૯ એ કલમ ૬(૧) ને અને કલમ ૫૦ એ કલમ ૬(૨) ને અનુરૂપ છે. જોકે, ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ ની હાલના અધિનિયમની કલમ ૪૯ સાથેની સરખામણી આપણા માટે રસપ્રદ રહેશે અને તે વિચારણા હેઠળના પ્રશ્નનો સીધો જવાબ આપે છે. બંને કલમોની સરખામણી અમુક મહત્વ ધરાવતી હોવાથી, બંને કલમો અહીં ફરીથી રજૂ કરવામાં આવે છે:

ધ ફોરેન એવોર્ડ્સ (રેકગ્નિશન એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૧

"૬. વિદેશી એવોર્ડનો અમલ.— (૧) જ્યાં કોર્ટને સંતોષ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ આ અધિનિયમ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય છે, ત્યાં કોર્ટ એવોર્ડ ફાઇલ કરવાનો હુકમ કરશે અને એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવા આગળ વધશે.

(૨) આ રીતે જાહેર કરાયેલા ચુકાદા પર હુકમનામું અનુસરશે, અને આવા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ થઈ શકશે નહીં સિવાય કે હુકમનામું એવોર્ડથી વધુ હોય અથવા એવોર્ડ અનુસાર ન હોય."

ધ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬

"૪૯. વિદેશી એવોર્ડ્સનો અમલ.- જ્યાં કોર્ટને સંતોષ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ આ પ્રકરણ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય છે, ત્યાં સદર એવોર્ડ તે કોર્ટનું હુકમનામું ગણાશે."

૫૭. ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ, કોર્ટ વિદેશી એવોર્ડ સદર અધિનિયમ હેઠળ અમલ કરવા યોગ્ય હોવા અંગે સંતોષ થયા પછી, પ્રથમ એવોર્ડ ફાઇલ કરવાનો હુકમ કરતી હતી અને ત્યારબાદ એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવા આગળ વધતી હતી. ચુકાદો હુકમનામામાં પરિણમતો હતો જેની સામે કોઈ અપીલ થઈ શકતી ન હતી સિવાય કે હુકમનામું એવોર્ડથી વધુ હોય અથવા એવોર્ડ અનુસાર ન હોય.

૫૮. હાલના અધિનિયમની કલમ ૪૯ એક ધરમૂળથી ફેરફાર કરે છે જેમાં જ્યાં કોર્ટને સંતોષ થાય કે વિદેશી એવોર્ડ અમલ કરવા યોગ્ય છે, ત્યાં સદર એવોર્ડ પોતે જ કોર્ટનું હુકમનામું ગણાશે. આથી, તે માત્ર કોર્ટ માટે ચુકાદો જાહેર કરવાની અને તે આધારે હુકમનામું અનુસરવાની પ્રક્રિયાગત ઔપચારિકતાને જ રદ કરતું નથી પરંતુ હુકમનામું એવોર્ડથી વધુ હોવાની, અથવા તેની સાથે સુસંગત ન હોવાની શક્યતાને પણ સંપૂર્ણપણે દૂર કરે છે. આમ, ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ જેના પર અપીલ થઈ શકતી હતી તે મર્યાદિત આધાર પણ છીનવી લેવામાં આવેલ છે. આમ, વિદેશી

એવોર્ડના અમલ માટેના કોર્ટના હુકમ સામે અપીલ માટે કોઈ અવકાશ રહેતો નથી. આ કારણોસર જ કલમ ૫૦(૧)(બી) કલમ ૪૮ હેઠળ વિદેશી એવોર્ડનો અમલ કરવાનો ઇનકાર કરતા હુકમ સામે જ અપીલની જોગવાઈ કરે છે.

૫૯. તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે કલમ ૬ હેઠળ, અત્યંત મર્યાદિત કારણ સિવાય, કલમ ૬(૧) હેઠળ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામા સામે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ સહિત કોઈ અપીલ પોષણક્ષમ ન હતી. તેથી, એવી દલીલ કરવી નિર્થક રહેશે કે ભલે હાલનો અધિનિયમ તે મર્યાદિત આધારને પણ દૂર કરે છે જેના પર અગાઉ અપીલ પોષણક્ષમ હતી, તેમ છતાં સદર અધિનિયમની કલમ ૫૦ દ્વારા લાદવામાં આવેલી મર્યાદાઓ હોવા છતાં લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ થઈ શકશે. ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમો ૪૮ અને ૫૦ ની યોજના ખાસ કરીને તે મર્યાદિત કારણને પણ બાકાત રાખવા માટે ઘડવામાં આવી છે જેના પર અગાઉ ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ અપીલ પૂરી પાડવામાં આવી હતી. કલમ ૫૦ દ્વારા અપીલની બાકાત રાખવાની બાબતને, આમ, સદર અધિનિયમની કલમ ૪૮ દ્વારા અગાઉના કાયદામાં દાખલ કરવામાં આવેલા સુધારાના સંદર્ભમાં સમજવાની રહેશે.

૬૦. આ બાબતને જોવાની બીજી એક રીત છે. ૧૯૪૦ નો ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ ઘડાયા પછી તરત જ અને અગાઉનો કાયદો, ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૮૯૯ સાથે ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરનું પરિશિષ્ટ ૨ હજુ પણ અદાલતોના મનમાં

તાજુ હતું ત્યારે અદાલતોએ તેને કેવી રીતે જોયું તે જોવું પ્રકાશ પાડનારું રહેશે. ગૌરી સિંહ વિ. રામલોચન સિંહ, એ.આઈ.આર. (૩૫) ૧૯૪૮ પટના ૪૩૦ માં, વાદીએ લવાદ એવોર્ડ ફાઇલ કરવા અને તે આધારે કોર્ટનું હુકમનામું તૈયાર કરવાના હુકમ માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. એવોર્ડ લેખિતમાં હતો અને લવાદોની કબૂલાત પર તેની નોંધણી પણ કરવામાં આવી હતી પરંતુ એવોર્ડ લવાદ માટેના કોઈપણ લેખિત કરારના આધારે નહીં પરંતુ મૌખિક સંદર્ભ પર કરવામાં આવ્યો હતો. પટના હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ, દાવાની પોષણક્ષમતા અંગે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો. અગ્રવાલા, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિએ સંક્ષિપ્ત હુકમમાં ઠેરવેલ કે સદર અધિનિયમનું પ્રકરણ II ત્યારે જ લાગુ પડશે જ્યારે કરાર લેખિતમાં હોય. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, "લવાદ કરાર" એટલે કે લેખિત કરારનું અસ્તિત્વ, કલમ ૧૪(૨) હેઠળ લવાદોને કોર્ટમાં એવોર્ડ ફાઇલ કરાવવાનો નિર્દેશ આપવાના કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો પાયો હતો. પરંતુ મેરેડિથ, ન્યાયમૂર્તિએ આ બાબતની વધુ વિગતવાર તપાસ કરી. તેમણે તે પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો કે શું ૧૯૪૦ નો અધિનિયમ સંપૂર્ણ હતો કે પછી તે માત્ર સદર અધિનિયમના અર્થમાં લવાદ કરારોને અનુસરતા એવોર્ડ સાથે સંબંધિત હતો. વાદીનો કેસ એવો હતો કે લવાદ સમક્ષ મૌખિક સંદર્ભ હતો. આવો મૌખિક સંદર્ભ સંપૂર્ણપણે માન્ય હતો અને તેના પરનો એવોર્ડ પણ માન્ય હતો. પરંતુ તે સદર અધિનિયમના વ્યાપમાં આવતો ન હતો. તેથી, ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર હેઠળ સામાન્ય દાવા દ્વારા એવોર્ડનો અમલ કરી શકાય છે. આ રજૂઆતને નકારી કાઢતાં, ચુકાદાના ફક્ત ૨૦, ૨૧ અને ૨૨ માં, મેરેડિથ, ન્યાયમૂર્તિએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૨૦. તે સ્થાપિત ગણી શકાય કે, જ્યાં સુધી સી.પી.સી., પરિશિષ્ટ ૨ અને ૧૮૯૯ ના ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટનો સંબંધ હતો, મૌખિક રજૂઆત અથવા લવાદના સંદર્ભ પર આધારિત એવોર્ડને સ્પર્શવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ તે સંપૂર્ણપણે કાનૂની અને માન્ય હતો, અને એવોર્ડ દાવા દ્વારા અમલ કરી શકાય તેવો હતો, જોકે સી.પી.સી. અથવા ૧૮૯૯ ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળની વિશેષ પ્રક્રિયા દ્વારા નહીં. સદર અધિનિયમ જ્યાં લાગુ પડતો હતો તે મર્યાદિત વિસ્તારોમાં પણ સંપૂર્ણ ગણવામાં આવતો ન હતો.

૨૧. પોન્નામ્મા વિ. મરપ્પુડી કોટમ્મા [૧૯ એ.આઈ.આર. ૧૯૩૨ મદ્રાસ ૭૪૫] માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા પણ આ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો હતો, અને રામઅવતાર સાહ વિ. લંગત સિંહ, એ.આઈ.આર. ૧૯૩૧ પટના ૯૨ માં અમારી પોતાની હાઈકોર્ટમાં પણ આ જ મત લેવાયો હતો. ત્યાં લેવાયેલો દ્રષ્ટિકોણ એ હતો કે કાયદામાં એવું કંઈ નથી કે જે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને લવાદ સમક્ષ રજૂ કરવા માટે લેખિતમાં હોવું જરૂરી બનાવે. મૌખિક રજૂઆત એ લવાદ સમક્ષની કાનૂની રજૂઆત છે.

૨૨. શું ૧૯૪૦ ના અધિનિયમ દ્વારા પરિસ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે? મારા મતે તે બદલાઈ છે. ૧૮૯૯ ના અધિનિયમનું વર્ણન "લવાદ સંબંધિત કાયદામાં સુધારો કરવા માટેનો અધિનિયમ" તરીકે કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ ૧૯૪૦ ના

અધિનિયમનું શીર્ષક "બ્રિટિશ ભારતમાં લવાદ સંબંધિત કાયદાને એકીકૃત અને સંશોધિત કરવા માટેનો અધિનિયમ" તરીકે છે, અને પ્રસ્તાવના કહે છે કે "જ્યારે બ્રિટિશ ભારતમાં લવાદ સંબંધિત કાયદાને એકીકૃત અને સંશોધિત કરવો યોગ્ય છે". તે લવાદ કાયદાને એકીકૃત કરવાનો અધિનિયમ છે. આ સૂચવે છે કે તે વ્યાપક અને સંપૂર્ણ બનવાનો ઇરાદો ધરાવે છે."

૬૧. ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમો ૪૭, ૨૬ અને ૩૦ નો સંદર્ભ આપતાં, ચુકાદાના ફક્ત ૨૬ માં, વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિએ નીચે મુજબ તારણ કાઢ્યું:

"૨૬. મને લાગે છે કે આ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને હું એવું ઠેરવવામાં વાજબી છું કે સદર અધિનિયમ લવાદ સંબંધિત કાયદા અને પ્રક્રિયા માટે સંપૂર્ણ બનવાનો ઇરાદો ધરાવતો હતો. હું કલ્પના કરી શકતો નથી કે "લવાદ" અને "એવોર્ડ્સ" શબ્દો આવી ચોક્કસ જોગવાઈઓમાં વધુ કંઈ કહ્યા વિના વાપરી શકાયા હોત, ખાસ કરીને એવોર્ડની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને, જો મૌખિક રજૂઆત પર આધારિત એવોર્ડના પક્ષકારો માટે સદર અધિનિયમની સંપૂર્ણ બહાર દાવાની કાર્યવાહી દ્વારા તેનો અમલ કરવા અથવા તેને રદ કરવા આગળ વધવાનું ખુદ્દું રાખવાનો ઇરાદો હોત. તો ચાલો આપણે માની લઈએ કે સદર અધિનિયમનો ઇરાદો એવો હતો કે આવી કોઈ કાર્યવાહી થવી જોઈએ નહીં."

ફર. ફર ૩૩ માં, તેમણે વધુમાં જણાવ્યું:

"જો પછી, જેમ મેં ઠેરવ્યું છે તેમ, સદર અધિનિયમ સંપૂર્ણ બનવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, અને તેમાં મૌખિક રજૂઆત પર આધારિત એવોર્ડના અમલ માટે કોઈ જોગવાઈઓ નથી, તો એકમાત્ર સંભવિત તારણ એ છે કે ધારાસભાનો ઇરાદો એવો હતો કે આવા એવોર્ડનો બિલકુલ અમલ થઈ શકવો જોઈએ નહીં, અને આવો કોઈ દાવો ચાલવો જોઈએ નહીં."

૬૩. બેઠી ગૌડર વિ. જોગી ગૌડર, એ.આઈ.આર. (૩૮) ૧૯૫૧ મદ્રાસ ૬૮૩ માં, વિશ્વનાથ શાસ્ત્રી, ન્યાયમૂર્તિએ પટનાના નિર્ણયમાં કેસની હકીકતોને ખૂબ સમાન એવા કેસ પર આ જ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો. ચુકાદાના ફર ૨ માં, શાસ્ત્રી, ન્યાયમૂર્તિએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૨. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરાયેલો પ્રથમ મુદ્દો એ છે કે આ દાવો મૌખિક સંદર્ભ અથવા લવાદ સમક્ષ રજૂઆત પર આપવામાં આવેલા એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માટેનો છે અને ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની જોગવાઈઓના કારણે પોષણક્ષમ નથી. તે સર્વસંમત બાબત છે કે પંચાયતદારો સમક્ષ કોઈ લેખિત રજૂઆત ન હતી. ૧૯૪૦ ના ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટના ઘડતર પહેલાં આ અને અન્ય હાઈકોર્ટો દ્વારા ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૮૯૯ ના ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટમાં અથવા ૧૯૦૮ ના સી.પી.સી. ની કલમ ૮૯ અને પરિશિષ્ટ

૨ માં લવાદ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવા માટેના મૌખિક કરારને અમાન્ય બનાવતું કંઈ ન હતું. મૌખિક રજૂઆતને લવાદ સમક્ષની કાનૂની રજૂઆત ગણવામાં આવતી હતી અને મૌખિક સંદર્ભ પર પસાર કરાયેલ એવોર્ડ માન્ય અને દાવા દ્વારા અમલ કરી શકાય તેવો માનવામાં આવતો હતો, જોકે સી.પી.સી., પરિશિષ્ટ ૨ અથવા ૧૮૯૯ ના ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ દ્વારા નિર્ધારિત વિશેષ પ્રક્રિયા દ્વારા નહીં....

શું તેનો ઇરાદો માત્ર ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની પ્રક્રિયા હેઠળ મૌખિક રજૂઆતો પરના એવોર્ડ્સને અમલ ન કરી શકાય તેવા બનાવવાનો હતો કે પછી તેને સંપૂર્ણપણે અમાન્ય અને બિન-અમલી બનાવવાનો હતો તે પ્રશ્ન, મોટે ભાગે સદર અધિનિયમ લવાદના કાયદા માટે સંપૂર્ણ છે કે કેમ તેના પર નિર્ભર રહેશે. હું એવું માનવા પ્રેરાઉં છું કે તે છે. તેથી હું ઠેરવું છું કે મૌખિક રજૂઆત પર પસાર થયેલ એવોર્ડ ન તો સદર અધિનિયમ હેઠળ ફાઈલ કરી શકાય અને કોર્ટનો રુલ બનાવી શકાય, કે ન તો સદર અધિનિયમ સિવાય તેનો અમલ કરી શકાય. આ જ અભિપ્રાય 'ગૌરી સિંહ વિ. રામલોચન સિંહ', એ.આઈ.આર. (૩૫) ૧૯૪૮ પટના ૪૩૦: (૨૯ પી.એલ.ટી. ૧૦૫) માં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે."

૬૪. નર્મદાબાઈ અને અન્ય વિ. નટવરલાલ ચુનીલાલ ભાલાકીયા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ બોમ્બે ૩૮૬ માં, બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ એક ડગલું આગળ વધી અને ઠેરવેલ કે લવાદ એવોર્ડ માત્ર ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ ની શરતો અનુસાર જ અમલ કરી શકાય છે અને એવોર્ડના

અમલ માટે દાખલ કરાયેલો દાવો પોષણક્ષમ ન હતો. છાગલા, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિએ કોર્ટ વતી બોલતા, ચુકાદાના ફરિયાદ માં, ઠેરવેલ અને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૫. ૧૯૪૦ ના ધ ઈન્ડિયન આર્બિટ્રેશન એક્ટ ૧૦ પહેલાં આ વિષય પરનો કાયદો ગમે તે રહ્યો હોય, તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે આ અધિનિયમ પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેણે લવાદ સંબંધિત એક સ્વયં-સંપૂર્ણ કાયદો પૂરો પાડ્યો હતો. સદર અધિનિયમ એકીકૃત અને સંશોધિત કરતો કાયદો બંને હતો. સદર અધિનિયમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય લવાદ કાર્યવાહીને ઝડપી અને સરળ બનાવવાનો અને અંતિમતા પ્રાપ્ત કરવાનો હતો; અને અમારા મતે જ્યારે આપણે ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની વિવિધ જોગવાઈઓને જોઈએ છીએ, ત્યારે તે સ્પષ્ટ થાય છે કે લવાદો દ્વારા આપવામાં આવેલા એવોર્ડનો અમલ કરવા માટે કોઈ દાવો ચલાવી શકાતો નથી અને એવોર્ડનો અમલ માત્ર ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટમાં જ નિર્ધારિત પદ્ધતિ અને પ્રક્રિયા અનુસાર થઈ શકે છે. કલમ ૧૪ એવોર્ડ પર સહી કરવા અને ફાઈલ કરવા સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૧૫ તે કલમમાં દર્શાવેલ કેસોમાં એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવાની કોર્ટની સત્તા સાથે સંબંધિત છે અને કલમ ૧૬ એવોર્ડ પાછો મોકલવાની કોર્ટની સત્તા સાથે સંબંધિત છે. પછી આપણે કલમ ૧૭ પર આવીએ છીએ અને તે જોગવાઈ કરે છે કે

"જ્યાં કોર્ટને એવોર્ડ અથવા પુનર્વિચારણા માટે લવાદને સંદર્ભિત કોઈપણ બાબતને પાછી મોકલવાનું અથવા એવોર્ડ રદ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી, ત્યાં કોર્ટ, એવોર્ડ રદ કરવા માટેની અરજી કરવાનો સમય સમાપ્ત થયા પછી, અથવા આવી અરજી કરવામાં આવી હોય તો, તેને નકારી કાઢ્યા પછી, એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવા આગળ વધશે, અને આ રીતે જાહેર કરાયેલા ચુકાદા પર હુકમનામું અનુસરશે, અને આવા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ થઈ શકશે નહીં સિવાય કે તે એવોર્ડથી વધુ હોવાના, અથવા અન્યથા એવોર્ડ અનુસાર ન હોવાના કારણોસર હોય."

તેથી, કલમ ૧૭ તે પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે કે જેના દ્વારા એવોર્ડ પર હુકમનામું મેળવી શકાય છે. સદર અધિનિયમ કલમ ૧૪ હેઠળ એવોર્ડ ફાઈલ થયા પછી એવોર્ડ રદ કરવા માટે અરજી કરીને એવોર્ડને પડકારવાનો અધિકાર પક્ષકારોને આપે છે, પરંતુ જો તે અધિકારનો લાભ લેવામાં ન આવે અથવા જો અરજી ફગાવી દેવામાં આવે અને કોર્ટે એવોર્ડ પાછો ન મોકલ્યો હોય, તો કોર્ટે એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવો પડશે, અને આ રીતે જાહેર કરાયેલા ચુકાદા પર હુકમનામું અનુસરવું પડશે. શ્રી દેસાઈ વિવાદ કરતા નથી, જેમ કે વાસ્તવમાં તેઓ કરી શકતા નથી, કે જ્યારે લવાદો દ્વારા એવોર્ડ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેઓ ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસરી શક્યા હોત અને કલમ ૧૭ હેઠળ ચુકાદા માટે અરજી કરી શક્યા હોત. પરંતુ શ્રી દેસાઈ દલીલ કરે છે કે કલમ ૧૭ પક્ષકારને એવોર્ડના અમલ માટે દાવો દાખલ કરતા

અટકાવતી નથી. શ્રી દેસાઈ કહે છે કે કલમ ૧૭ પક્ષકારને એવોર્ડ પર ચુકાદો મેળવવા માટેનો સંક્ષિપ્ત ઉપાય આપે છે પરંતુ તે સંક્ષિપ્ત ઉપાય દાવાને બાધિત કરતો નથી. ..."

૬૫. ત્યારબાદ, તેમણે સદર અધિનિયમની કલમો ૩૧ અને ૩૨ પર વિચાર કર્યો અને નીચે મુજબ ઠેરવ્યું:

"૬.... શ્રી દેસાઈ નિઃશંકપણે સાચા છે કે ૧૯૪૦ ના અધિનિયમ પહેલાં એવો ઢ્રજિકોણ લેવામાં આવ્યો હતો કે એવોર્ડ માત્ર એટલા માટે તેની અસરકારકતા ગુમાવતો નથી કારણ કે તે ફાઇલ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને લવાઈ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહી દ્વારા તેના પર કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા. પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે શું ધ આનિટ્રેશન એક્ટ અમલમાં આવ્યા પછી અને ધારાસભાએ કલમ ૩૨ ઘડ્યા પછી તે ઢ્રજિકોણ શક્ય છે. તેથી, આદરપૂર્વક, અમે 'મૂલચંદ વિ. રશીદ જમશેદ સન્સ એન્ડ કંપની', [('૪૬) એ.આઈ.આર. ૧૯૪૬ મદ્રાસ ૩૪૬] માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલા ઢ્રજિકોણ સાથે અને 'રામચંદર સિંહ વિ. મુનશી મિયાં' [('૪૨) એ.આઈ.આર. ૧૯૪૨ બોમ્બે ૧૦૧] માં પટના હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલા ઢ્રજિકોણ સાથે, અને 'રાધા કિશન વિ. ગંગા રામ' [('૫૧) એ.આઈ.આર. ૧૯૫૧ પંજાબ ૧૨૧] માં પંજાબ હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલા ઢ્રજિકોણ સાથે સંમત છીએ.

૭. પરિણામ, તેથી, એ આવે છે કે વાદી એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માટે આ કાર્યવાહી ચલાવી શકતો નથી. તેથી, જો અમે કલમ ૩૨ ના અર્થઘટન અંગે જે ઢ્રષ્ટિકોણ લઈએ છીએ તેમાં સાચા હોઈએ, તો તે સ્પષ્ટ છે કે શાહ, ન્યાયમૂર્તિ પાસે, આદરપૂર્વક, એવા દાવાની સુનાવણી કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતો જે સારાંશમાં અને વાસ્તવમાં એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માટેનો દાવો હતો. પરિણામ, તેથી, એ આવે છે કે દાવો પ્રાથમિક કારણોસર નિષ્ફળ જવો જોઈએ કે દાવો પોષણક્ષમ નથી, દાવો પક્ષકારો દ્વારા નિયુક્ત લવાદો દ્વારા યોગ્ય રીતે આપવામાં આવેલા એવોર્ડનો અમલ કરાવવા માટેનો હોવાથી અને એવોર્ડ તે જ વિવાદો સાથે સંબંધિત હોવાથી જે દાવાની વિષયવસ્તુ છે."

૬૬. એસ.એન. શ્રીકાંતિયા એન્ડ કંપની વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ બોમ્બે ૩૪૭ માં, વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થયેલો પ્રશ્ન એ હતો કે શું કોર્ટ પાસે એવોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત મુદ્દલ રકમ પર એવોર્ડની તારીખથી ચૂકવણી સુધી વ્યાજ મંજૂર કરવાની સત્તા છે. કેસમાં વાદીએ દાવો કર્યો હતો કે કોર્ટે એવોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત મુદ્દલ રકમ પર ચોક્કસ દરે એવોર્ડની તારીખથી હુકમનામાની તારીખ સુધી વ્યાજ આપવું જોઈએ, અને હુકમનામાની તારીખથી ચૂકવણી સુધી અન્ય દરે સદર મુદ્દલ રકમ પર વધુ વ્યાજ આપવું જોઈએ. વાદીના દાવા સામે એવી તકરાર લેવામાં આવી હતી કે ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ, એવોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત મુદ્દલ રકમ પર એવોર્ડની તારીખથી હુકમનામું પસાર થવા સુધી વ્યાજ મંજૂર કરી શકાતું નથી.

વાદી વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૨૯ માત્ર એક સમર્થ બનાવતી જોગવાઈ હતી પરંતુ તે અગાઉના સમયગાળા માટે, એટલે કે એવોર્ડની તારીખથી હુકમનામું પસાર થવા સુધી વ્યાજ મંજૂર કરવામાં કોર્ટના માર્ગમાં અવરોધરૂપ બની શકે નહીં. તુળજાપુરકર, ન્યાયમૂર્તિએ (જેમ કે તેમના લોર્ડશિપ ત્યારે હતા) નર્મદાબાઈ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના અગાઉના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો અને ગૌરી સિંહ માં પટના હાઈકોર્ટ અને બેદી ગૌડર માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણયો પર આધાર રાખીને નીચે મુજબ ઠેરવ્યું અને અવલોકન કર્યું:

"હું ઉલ્લેખ કરી શકું છું કે તે કેસમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જોકે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ એ પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે કે જેના દ્વારા એવોર્ડ પર હુકમનામું મેળવી શકાય છે, તે કલમ એવોર્ડ પરના ચુકાદા માટે એવોર્ડના પક્ષકારને સંક્ષિપ્ત ઉપાય આપે છે, પરંતુ તેવો સંક્ષિપ્ત ઉપાય એવોર્ડના અમલ માટેના દાવાને બાધિત કરતો નથી. આ દલીલ આ કોર્ટ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે એવોર્ડના અમલ માટે સદર અધિનિયમમાં જ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનો એવોર્ડના પક્ષકાર દ્વારા એકમાત્ર લાભ લઈ શકાય છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે સદર અધિનિયમની કલમ ૩૨ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે "એવોર્ડના અસ્તિત્વ, અસર અથવા માન્યતા પરના નિર્ણય માટે" દાવાઓને સ્પષ્ટપણે બાધિત કર્યા હતા અને એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે "એવોર્ડની અસર" શબ્દપ્રયોગ એવોર્ડના અમલ માટેના દાવાને આવરી લેવા માટે પૂરતો વ્યાપક હતો. તે જ સમયે આ કોર્ટે એવો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો

હતો કે સદર અધિનિયમ લવાદ સંબંધિત એક સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ હોવાથી અને સંપૂર્ણ હોવાથી, એવોર્ડ માત્ર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ માં નિર્ધારિત પદ્ધતિ અને પ્રક્રિયા અનુસાર જ અમલ કરી શકાય છે. મારા મતે, આ નિર્ણયો અને ખાસ કરીને, પટના હાઈકોર્ટ અને મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણયો સ્પષ્ટપણે તે ઉપસિદ્ધાંત દર્શાવે છે જે કોઈ અધિનિયમને સંપૂર્ણ ગણવા પર અનુસરે છે અર્થાત્ તે પોતાની સાથે એક નકારાત્મક ભાવ વહન કરે છે કે માત્ર એવા જ કાર્યો કરવાની મંજૂરી છે જેનો અધિનિયમમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલા કાર્યો અથવા બાબતો કરવાની મંજૂરી નથી. મારા મતે, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૯ પણ "એવોર્ડ્સ પર વ્યાજ" ના વિષય પરના સમગ્ર કાયદા માટે સંપૂર્ણ છે અને સદર કલમ કોર્ટને હુકમનામાની તારીખથી આગળ એવોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત મુદ્દલ રકમ પર વ્યાજ મંજૂર કરવા સક્ષમ બનાવતી હોવાથી, એવું ઠેરવવું આવશ્યક છે કે તે પોતાની સાથે નકારાત્મક ભાવ વહન કરે છે કે હુકમનામું પસાર થવાની તારીખ પહેલાંના કોઈપણ સમયગાળા માટે એવોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત મુદ્દલ રકમ પર વ્યાજ મંજૂર કરવાની કોર્ટને મંજૂરી રહેશે નહીં."

૬૭. આપણે અત્યાર સુધી હાઈકોર્ટોના નિર્ણયો જોયા છે જેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે મૌખિક સંદર્ભ પર કરવામાં આવેલા લવાદ એવોર્ડના અમલ માટેનો દાવો પોષણક્ષમ ન હતો, લવાદ એવોર્ડ માત્ર ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ ની શરતો અનુસાર જ અમલ કરી શકાતો હતો અને લવાદ એવોર્ડના અમલ માટેનો દાવો પોષણક્ષમ ન હતો, અને ત્રીજું, કે ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ

૨૯ ની જોગવાઈઓથી આગળ એવોર્ડમાં નિર્ધારિત રકમ પર કોઈ વ્યાજ મંજૂર કરી શકાતું નથી.

૬૮. હવે આપણે આ કોર્ટના મોહિન્દ્રા સપ્લાય કંપની ના નિર્ણય પર પાછા આવીએ છીએ જેમાં મુદ્દો અપીલની, ખાસ કરીને, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલની પોષણક્ષમતા વિશે હતો. ઉપર જોવામાં આવ્યું છે કે, મોહિન્દ્રા સપ્લાય કંપની માં કોર્ટે ઠેરવેલ કે ૧૯૪૦ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯ ની પેટા-કલમ (૨) ને ધ્યાનમાં રાખીને લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પોષણક્ષમ ન હતી. તે હદ સુધી, આ નિર્ણયને હાલના વિવાદ પર કોઈ અસર ન હોઈ શકે. પરંતુ, તે નિર્ણયમાં ૧૯૪૦ ના અધિનિયમના સ્વરૂપના સંબંધમાં ખૂબ મહત્વના અવલોકનો કરવામાં આવ્યા હતા. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું (એસ.સી.આર. પાનું ૫૦૦):

"લવાદ સંબંધિત કાર્યવાહી, ૧૯૪૦ ના ધ ઇન્ડિયન આર્બિટ્રેશન એક્ટ X ના ઘડતર પછીથી, તે અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે. સદર અધિનિયમ એકીકૃત અને સંશોધિત કરતો કાયદો છે. તેણે ૧૮૯૯ ના ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરના પરિશિષ્ટ ૨ અને ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૦૪(૧) ના ખંડો (એ) થી (એફ) કે જે લવાદ કાર્યવાહીમાં હુકમો સામે અપીલની જોગવાઈ કરતા હતા તેને પણ રદ કર્યા. સદર અધિનિયમે તમામ કરાર આધારિત લવાદો માટે તંત્રની સ્થાપના કરી અને તેની જોગવાઈઓ, અમુક અપવાદોને આધીન રહીને, તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય

કોઈપણ કાયદા હેઠળના દરેક લવાદને પણ લાગુ પડે છે, જાણે કે લવાદ એ લવાદ કરાર અનુસાર હોય અને જાણે કે તે અન્ય કાયદો એ લવાદ કરાર હોય, સિવાય કે જ્યાં સુધી ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટ તે અન્ય કાયદા સાથે અથવા તેના હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો સાથે અસંગત હોય."

૬૯. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું અને ઠેરવવામાં આવ્યું હતું (એસ.સી.આર. પાનું ૫૦૬):

"પરંતુ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૩૯ ના અર્થઘટનને કાયદાકીય ઇતિહાસની પૃષ્ઠભૂમિથી અલગ કરવું જોઈએ નહીં, અને જો કાયદાકીય ઇતિહાસ અને હરીશ ચંદર ચૌધરી વિ. કાલી સુંદરી દેબિયા [(૧૮૮૨) એલ.આર. ૧૦ આઈ.એ. ૪, ૧૭] માં પ્રિવિ કાઉન્સિલના સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે જેનું સાર્વત્રિક રીતે પાલન કરવામાં આવ્યું છે, લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપીલના અધિકારની મર્યાદાને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમો સામે લવાદ બાબતોમાં હાઈકોર્ટોના સિંગલ જજોના નિર્ણયો સામે પક્ષકારો દ્વારા ૧૯૪૦ સુધી જે અપીલનો અધિકાર વાપરી શકાતો હતો તેને પ્રતિબંધિત કરવામાં કોર્ટ વાજબી ઠરશે નહીં. લવાદ કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલા હુકમો સામે અપીલમાં હાઈકોર્ટોના સિંગલ જજોના નિર્ણયો સામે પક્ષકારો દ્વારા અગાઉ જે અપીલનો અધિકાર વાપરી શકાતો હતો તે ધ ઇન્ડિયન આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૯(૨) દ્વારા છીનવી લેવાનો ઇરાદો હતો કે કેમ તે દલીલ પર

વિચાર કરતી વખતે, કોર્ટે ધ આબિટ્રેશન એક્ટ ઘડાયો તે પહેલાંની કાયદાની સ્થિતિ તરફના કોઈપણ પૂર્વગ્રહ વિના કાયદાના શબ્દોનું અર્થઘટન કરવા આગળ વધવું જોઈએ. ૧૯૪૦ નો ધ આબિટ્રેશન એક્ટ એકીકૃત અને સંશોધિત કરતો કાયદો છે અને તમામ હેતુઓ માટે લવાદ સંબંધિત એક કોડ છે....."

૭૦. અને (એસ.સી.આર. પાના ૫૧૨-૫૧૩):

"૧૯૪૦ પહેલાં કરાર આધારિત લવાદ સંબંધિત કાયદો (સિવાય કે જ્યાં સુધી તે ૧૮૯૯ ના ધ આબિટ્રેશન એક્ટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો) ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરમાં સમાવિષ્ટ હતો અને લવાદ કાર્યવાહી દરમિયાન અદાલતો દ્વારા પસાર કરાયેલા અમુક હુકમો ૧૮૭૭ ના કોડ હેઠળ કલમ ૫૮૮ દ્વારા અને ૧૯૦૮ ના કોડ હેઠળ કલમ ૧૦૪ દ્વારા અપીલપાત્ર બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૪૦ માં, ધારાસભાએ ૧૯૦૮ ના ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરના પરિશિષ્ટ ૨ અને કલમ ૧૦૪(૧) ના ખંડો (એ) થી (એફ) અને ૧૮૯૯ ના ધ આબિટ્રેશન એક્ટને રદ કરીને ૧૯૪૦ નો અધિનિયમ X ઘડ્યો. સદર અધિનિયમની કલમ ૩૯ દ્વારા, લવાદ કાર્યવાહીમાં પક્ષકારોને માત્ર અમુક હુકમો સામે જ અપીલનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો હતો અને અન્ય કોઈ સામે નહીં અને અપીલના હુકમો સામે અપીલ દાખલ કરવાનો અધિકાર પેટા-કલમ ૨ દ્વારા સ્પષ્ટપણે છીનવી લેવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૦૮ ના કોડની કલમ ૧૦૪ માંનો ખંડ કે જે અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળના વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનું રક્ષણ

કરતો હતો તે કલમ ૩૯ માં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કલમ એવા સ્વરૂપમાં ઘડવામાં આવી હતી જે સંપૂર્ણ હતી અને કોઈપણ અપવાદોને આધીન ન હતી. તે સાચું છે કે ૧૯૦૮ ના કોડ હેઠળ, ચાર્ટર્ડ હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ દ્વારા લવાઈ કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલા હુકમ સામે લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપીલ થતી હતી ભલે તે હુકમ અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હોય, પરંતુ તે એટલા માટે હતું કારણ કે, તે સમયે અમલમાં રહેલા વિશેષ કાયદા હેઠળ અપીલ સાંભળવાની કોર્ટની સત્તા સ્પષ્ટપણે સુરક્ષિત રાખવામાં આવી હતી."

"ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટમાં ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરની કલમ ૪ જેવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે વિશેષ કાયદાઓ હેઠળ અદાલતો માટે અનામત રાખવામાં આવેલી સત્તાઓનું રક્ષણ કરે છે. ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૯(૧) માં સમાવિષ્ટ "કોર્ટના મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ સાંભળવા માટે કાયદા દ્વારા અધિકૃત" શબ્દપ્રયોગમાં પણ એવું કંઈ નથી જે ગર્ભિત રીતે લવાઈ કાર્યવાહીમાં પસાર થયેલા હુકમ સામે અપીલ સ્વીકારવા માટે લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રને અનામત રાખે. તેથી, જ્યાં સુધી લેટર્સ પેટન્ટ લવાઈ કાર્યવાહીમાં પસાર થયેલા હુકમો સામેની અપીલ સાથે સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી તેને ધ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૯(૧) અને (૨) ની જોગવાઈઓને આધીન વાંચવી જોઈએ."

"૧૯૦૮ ના કોડ હેઠળ, લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપીલ કરવાનો અધિકાર કલમ ૪ અને કલમ ૧૦૪(૧) માં સમાવિષ્ટ ખંડ બંને દ્વારા સુરક્ષિત હતો, પરંતુ ૧૯૪૦ ના ધ આબિટ્રિશન એક્ટ દ્વારા, તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ કોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર સુરક્ષિત નથી; તેથી લવાદ કાર્યવાહીમાં હુકમો સામે અપીલનો અધિકાર માત્ર કલમ ૩૯ હેઠળ ૪ વાપરી શકાય છે, અને અપીલના હુકમ સામે કોઈ અપીલ (આ કોર્ટમાં અપીલ સિવાય) થઈ શકશે નહીં."

૭૧. મોહિન્દ્રા સપ્લાય કંપની નો છેલ્લે આ કોર્ટના પી.એસ. સાથપ્પન માં બંધારણીય બેંચના નિર્ણયમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, અને બંધારણીય બેંચે મોહિન્દ્રા સપ્લાય કંપની ને જે રીતે સમજ્યું અને તેનું અર્થઘટન કર્યું તે ચુકાદાના નીચેના ફક્ત ૧૦ પરથી સ્પષ્ટ થશે:

"૧૦.....અપીલ માટે જોગવાઈ કરતી લેટર્સ પેટન્ટમાંની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી તે લવાદ કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલા હુકમો સાથે સંબંધિત હતી, તેને ધ આબિટ્રિશન એક્ટની કલમ ૩૯(૧) અને (૨) ની જોગવાઈઓને આધીન ગણવામાં આવી હતી, કારણ કે તે લવાદ સંબંધિત એક સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ છે."

૭૨. આમ, એ જોવાનું રહે છે કે ૧૯૪૦ નો ધ આબિટ્રિશન એક્ટ, તેની શરૂઆતથી અને ૨૦૦૪ સુધી (પી.એસ. સાથપ્પન માં) સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ

માનવામાં આવ્યો હતો. હવે, જો ૧૯૪૦ ના ધ આબિટ્રિશન એક્ટને લવાદને લગતી બાબતો પર સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ માનવામાં આવ્યો હતો, તો ધ આબિટ્રિશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬, જે લવાદ સંબંધિત કાયદાને શક્ય તેટલો યુએનસીઆઈટીઆરએએલ (યુનિસટ્રાલ) મોડેલ સાથે સુસંગત બનાવવા માટે એકીકૃત, સંશોધિત અને તૈયાર કરે છે, તેને તો વધુ વિશેષપણે તેવો જ માનવો જોઈએ. એકવાર એવું માનવામાં આવે કે ધ આબિટ્રિશન એક્ટ એ સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ અને સંપૂર્ણ છે, તો પછી તુળજાપુરસ્કર, ન્યાયમૂર્તિના સ્પષ્ટ શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ કરીને એ પણ ઠેરવવું આવશ્યક છે કે તે પોતાની સાથે "એક નકારાત્મક ભાવ વહન કરે છે કે માત્ર એવા જ કાર્યો કરવાની મંજૂરી છે જેનો અધિનિયમમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલા કાર્યો અથવા બાબતો કરવાની મંજૂરી નથી". બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ એ સામાન્ય સિદ્ધાંતો પૈકીના એકના ઉપયોગ દ્વારા બાકાત રહેશે કે જ્યાં વિશેષ અધિનિયમ એક સ્વયં-સંપૂર્ણ કોડ નિર્ધારિત કરે છે ત્યાં સામાન્ય કાયદાની પ્રક્રિયાની પ્રયોજ્યતા ગર્ભિત રીતે બાકાત રહેશે.

૭૩. આમ, આપણે બે અલગ-અલગ રીતે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને બાકાત રાખવા અંગેના તારણ પર પહોંચીએ છીએ; એક, કહેવા ખાતર, ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમો ૪૯ અને ૫૦ દ્વારા ઘડવામાં આવેલી યોજના અને ૧૯૬૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ અપીલની અગાઉની જોગવાઈમાં તે જે ધરમૂળથી ફેરફાર લાવે છે તેની તપાસ કરીને માઈક્રો આધારે અને બીજું ૧૯૯૬

ના અધિનિયમના સ્વરૂપ અને લક્ષણને પોતાની જાતમાં એક સ્વયં-સંપૂર્ણ અને સંપૂર્ણ કોડ તરીકે ધ્યાનમાં લઈને મેકો આધારે.

૭૪. ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, એવું ઠેરવવું આવશ્યક છે કે ધ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૫૦ હેઠળ જે હુકમ અપીલપાત્ર નથી તેની સામે કોઈ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ થઈ શકશે નહીં.

૭૫. પરિણામે, સિવિલ અપીલ નં. ૩૬/૨૦૧૦ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પોષણક્ષમ છે તેવું ઠેરવતો તારીખ ૮ મે, ૨૦૦૭ નો ડિવિઝન બેંચનો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે. ૨૦૦૯ ના એસએલપી (સી) નં. ૩૧૦૬૮ અને ૨૦૧૦ ના એસએલપી (સી) નં. ૪૬૪૮ માંથી ઉદ્ભવતી અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૭૬. ૨૦૧૦ ના એસએલપી (સી) નં. ૧૩૬૨૬-૧૩૬૨૯ અને ૨૦૧૦ ના એસએલપી (સી) નં. ૨૨૩૧૮-૨૨૩૨૧ જ્યાં સુધી તે ડિવિઝન બેંચના તે હુકમોને પડકારવા માંગે છે જેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલો પોષણક્ષમ ન હતી ત્યાં સુધી ફગાવી દેવામાં આવે છે. આ બે એસએલપી હવે માત્ર સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમો સામેના પડકારના સંબંધમાં જ લિસ્ટ કરી શકાશે.

૭૭. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ રહેશે નહીં.

મેટરનો નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.

*The translation of this judgment has been provided by M/s
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.